



## Zavisnost zunanje in notranje politike.

(Iz delegacij).

Delegacije so završile svoje za letos naloženo delo; pri obravnavanjih je bil razgovor tudi o raznih načelih, in pri tem so se pokazali različni nazori o jednih in istih stvareh, predmetih in političkih principih. Nam se kaže odločilno važno za vse drugo razgovarjanje o zavisnosti ali nezavisnosti zunanje in notranje politike. V tem pogledu so bili madjarski delegati najnaivniši, kratkovidniši in, v najboljšem slučaju, konstitucionalno formalistiški, v tem ko so se v avstrijski delegaciji stvarno, zaresno in korenito kritiko odlikovali pred vsem, da ne rečemo jedino Mladočehi, in, kar je posebno važno, je z njimi vsaj v tej točki soglašal grof Kálnoky. Naš zunanji minister, naj si drugače goji kakoršne nazore koli in naj zastopa kakor si bodi zunanjo politiko, gledé na realno in trdno podstavo prave zunanje politike se je v diskusiji povzdignil nad vsako slepečo fikcijo ustavnega in parlamentarnega formalizma, povdarivši, da zadovoljnost narodov na znotraj daje še le pravo moč in določnost zunanji politiki, ter je, kakor nikdar poprej, izrekel jasno željo, da bi se na to stran postavil trden fundament. Kakó si on misli utrjenje tega fundamenta, ni povedal, ni tudi njegova dolžnost in je popolnoma druga stvar. Dovolj, da se je izrazil jasno in določno v načelu, in uže zaradi tega zasluži priznanje vseh politikov, ki v resnici želé našemu cesarstvu trdne podstave; priznanje zasluži toliko bolj, ko se je izrazil takó jasno, da vse zavijanje in pretvarjanje njegovih besed in stavkov od strani gospodovalnih strank in narodnostij ne pomaga čisto nič. S tem prejdimo k predmetu samemu.

V ogerski delegaciji je madjarski delegat Gabriel Ugron razodel ideale madjarske politike. Ti ideali zahtevajo po njegovem, da država pridobi okolo sebe kar možno mnogo prijateljev. Ni dovolj taka politika, katera zaščiti jedino pred škodo na zunaj, ampak da si je pridobiti tudi srca, mišljenje in sočustva narodov, kateri nas

obdajejo. „Žal da imamo skušnjo, da uže dalje časa ne moremo ohraniti ali zopet pridobiti simpatije obdajajočih nas narodov, ne da bi bili dali le za pičico povoda, da izgubimo te simpatije. Našo zunanjo politiko je opirati na glavno načelo, na katerem je oprta naša evropska situacija. Med veliko germansko in slovansko unijo nam je biti v zvezi z malimi narodi in postaviti idejo te zveze nasproti ideji onih unij. Ako pa hočemo uresničiti to misel, je treba, da ona mala plemena in mali narodi ne gledajo na naše delovanje s strahom, ampak s simpatijami... Opasnim pa smatram to, ako se kažejo okolo nas tendencije, katere vzbujajo nezaupnost gledé na politiko Avstro-Ogerske. Ako gledam na Romunijo ali Srbijo, Bolgarijo ali Turčijo, vidim, da, razum Bolgarske, se nepretržno vzdržujejo in gojé antipatije nasproti Ogerski in Avstriji. Stremljenja Avstro-Ogerske niso našla n. pr. v Romuniji niti najmanjših simpatij. Nam se ni odmikati od principa, da ostanejo balkanski narodi samostalni in svobodni“...

Tu se kaže vsa naivnost madjarskega politika, in ta naivnost prevladuje med madjarsko gospodovalno frakcijo. Madjari, ki prezirajo zakone nasproti Nemadjarom ogerske korone, madjarski politiki, ki zatirajo vsako najmanjše gibanje Slovakov, Romuncev in drugih narodnostij, pričakujejo simpatij od zunanjih malih narodov, ki imajo na Ogerskem tlačene krvne brate; Madjari zahtevajo od zunanjih malih narodov zaupanje, katero so zapravili pri notranjih malih narodih! Madjari morajo zaslužiti in pridobiti najprej simpatije od notranjih narodov, potem še le jim bodo verovali zunanji mali narodi. Dvojna mera, jedna na znotraj, druga na zunaj ne podeljuje zaupanja, in takó ostane še nadalje brez vere vse madjarsko zatiranje, češ da hočejo zaščitati samostalnost in svobodo balkanskih narodov. In če se Madjari tolažijo s simpatijami vsaj Bolgarske, je to fikcija, ki zida na sedanjo vlado bolgarsko, ne pa na

narod bolgarski, kateri sam ne veruje svoji vladi. Saj so Madjari uživali zaupanje tudi Milanove vlade; a narod je pokazal, da liberalizem srbski nima tal v narodu.

Da računijo Madjari s fikcijami, to je razkril v isti delegaciji tudi grof Albert Apponyj, ki je zagovarjal konstitucionalni vpliv na smer zunanje politike, zatrdivši, da ista smer zunanje politike se more določevati jedino s porazumljenjem *konstitucionalne večine*. Kaj pa je vredna ta večina, ako nima svoje podstave v večini naseljenja, ako ni sestavljena v soglasju narodov? Madjarska gospodovalna stranka trpi poleg sebe samo kreature drugih narodnostij ali vlada celó brez takih kreature. Kje so v madjarskem parlamentu zastopniki Slovakov, Romuncev, in v kakih odnošajih so madjaronski zastopniki hrvatskega naroda s tem narodom? To so fikcije, katere zaradi formalnosti poštevata in mora poštevati tudi grof Kalnoky; ali ravno ta je dal vsem gospodovalnim strankam in narodom dobro lekcijo v avstrijski delegaciji, razloživši, da pravi notranji mir med narodi podeljuje še le moč in ugled zunanji politiki. Kajti kar je izjavil on nasproti Čehom v avstrijski delegaciji, je tako splošno in obsežno izrečeno, da velja tudi po njegovih nazorih za vse narode cesarstva. Grof Kalnoky, kakor je treba soditi po njegovih trditvah, dobro vé, kaj je treba popraviti in zboljšati na znotraj, da dobi smer njegove zunanje politike trdno podstavo.

Madjarske politike, ne da bi se neposredno odnašal k njih naivnim in formalističkim izjavam, je najodločniše zavrnil bistri mladočeški delegat dr. Herold in je s tem zajedno provzročil, da je grof Kalnoky obširniše odgovoril na način, kateri ne zadeva toliko Mladočehov, kolikor centralne vlade in gospodovalne narode. Dr. Herold, razloživši, da naj bi bila Avstrija gojila jugoslovansko politiko in obračala se na balkanske dežele, je rekel, da je ona zamudila pravi trenotek. „Simpatije v balkanskih deželah niso zaradi tega take, kakor bi jih želeli, ker so notranje razmere slovanskih narodov tukaj in onostran Litve takošne, kakoršne nikakor ne morejo vzbujati velike simpatije do Avstro-Ogerske v jugoslovanskem naseljenju balkanskega poluostrova. Avstro-Ogerska monarhija ni dolžna izpolnjevati svoje svetovnozgodovinske misije na zunaj, ampak na znotraj. Stara prislovica: „Bella gerant alii, tu felix Austria nube“ izraža misel, da ta monarhija kot konglomerat malih narodov in nacij, ki menijo iskati tukaj zaščite, je dolžna ne vojskovati se, ampak gojiti bolj vprašanja čustvovanja in ljubezni. Državna misel svetovnozgodovinske misije cesarstva sestaja v tem, da vsi narodi, kateri bivajo v teh deželah, se čutijo srečne, kot zadovoljne in enakopravne, in v dosezanje tega cilja služi mir, samo da ta ne more biti sam sebi namen“. Na to in druge mladočeške izjave je grof Kalnoky obširniše razložil, da je tudi njemu gledé na zunanjo politiko poštevati notranje razmere ter je ves odgovor na to

stran združil v stavek: „Moje najbolje želje in — rekel bi — *moje največje hrepenenje meri nato, da bi ta notranji mir*, ki so ga delegati iz Češke naglašali kot veliko potrebo za vodstvo zunanje politike, da bi se ta mir, dokler se ne bodemo videli zopet, *pospeševal, in bi se mu položila podstava, da bode mogel tudi minister zunanjih poslov še z večjo močjo in še večjo določnostjo zastopati ugled in moč monarhije*“.

S to prejasno izjavo, katere ne uniči nikaka sofistika, je grof Kalnoky razodel svoje preverjenje, da zunanji politiki je poštevati tudi notranje razmere in položenje; potem pa, da notranji mir ni tak, kakoršnega potrebuje tudi on za zunanjo politiko. Ako bi bile notranje razmere boljše, mogel bi on še bolje voditi zunanjo politiko. Torej tudi njemu ni vse po volji v notranji politiki; on naravnost zahteva, da se položi *fundament* notranjemu miru, in priznava s tem, da te osnove doslej še ni. Grofa Kalnokyja kot razsvetljenega državnika pa bi razžalili, ko bi mu pripisovali, da on hoče notranji mir na nenaravnih podstavah; ako zahteva položenje fundamenta temu miru, želi uslovij, vsled katerih bi se zadovoljili narodi, in to je le možno, ako se bodo narodi v soglasju s trditvami dr. Herolda smatrali enakopravnimi, ne pa razvrščevali v privilegovane narode in narode niže vrste.

Gospodovalne narodnosti hočejo pa le tak notranji mir, ki se napravlja in vzdržuje s silo; to pa je ravno nasprotno mislim zunanjega ministra, ki je izustil med drugim tudi ta stavek: „*Jaz sem gotovo zato in držim najbolj nato* (ich lege den grössten Wert darauf), *da živé vsi narodi cesarstva kar najbolj možno v miru in zadovoljnosti, in da dobi moja politika tudi pri vseh podporo*“.

Ta izjava izključuje vsako misel, katera dopušča narode višega in nižega razreda, gospodovalne in tlačene narode; kajti noben avstr. narod ni še v svojih psihiških silah otrpnel toliko, da bi bil zadovoljen s poniževanjem na nižji razred in z gospodovanjem drugih narodnostij nad njim, ko ima vsak jednaka prava pri enakih gmotnih in krvnih žrtvah in dolžnostih.

Grof Kalnoky povdarja vedno politiko miru in tudi gledé na trozvezo trdi, da se je ohranil mir, „s tendencijo te trozveze“. Pri njem je torej izključena misel, da bi se narodiv ojskovali na znotraj, ko hoče on mir ohraniti na zunaj, kakor je to storil v svoj čas n. pr. v Franciji Napoleon III. Grof Kalnoky ni tak eksperimentator, in zato je po vsem misliti, da hoče ohraniti mir na zunaj s pomočjo miru na znotraj, ker vidi povečano moč svoje zunanje politike v zavisnosti od srečne notranje politike, in sicer take, od katere prihaja zadovoljenje in sreča *vseh narodov* cesarstva.

Zunanja politika je v sedanjih delegacijah pokazala, da ni indiferentna nasproti notranji politiki, in ker je beseda voditelja zunanje politike vplivnejša, nego vodstva notranje politike, mora poslednje kreniti na



drugo pot, na pot zaresne sprave narodov. Vodstvo zunanje politike je izreklo strog opomin notranji politiki, a svarilo se dostaje ne le vlad, ampak tudi gospodovalnih strank obeh polovin cesarstva. Z vstvarjenjem kakega sodiščnega okraja v Trutnovu in drugod na Češkem pa se ne pomirjujejo in osrečujejo narodi v smislu Kalnokyjevem; in nemška levica, ki sili notranjo vlado cislitavsko k takemu pomirjevanju, dela proti tendencijam zunanje politike. Ravno gospodovalne stranke, ki trdijo, da so „državovzdrževalne“, izpodkopujejo tla zunanji politiki, s tem pa tudi rušijo fundamente državi. Nemška levica, poljska in madjarska frakcija ter italijanska teroristična peščica delujejo ne le proti notranjemu, ampak zajedno tudi proti miru na zunaj, ker provzročujejo, da vodstvo zunanje politike ne more zastopati svojega napravljenja s tako močjo in moralno silo takó, kakor bi se godilo, ko bi odpadle take gospodovalne stranke.



## V spomin I. Kollárju, apostolu slovanske vzajemnosti.

Bratře, neslyš hlasu závistníka,  
K haně předků našich držího,  
I my máme z kmene vlastního  
Mužů, jimž sluší čest a díka.

Kollárjeva „Slavy dcera“ III. 54.

Pri vsakem narodu v različnih dobah njegovega življenja in razvoja se rodijo možje, kateri pri svojem vsakdanjem poslu ne pozabljajo z bistrim očesom gledati v skrivnosti bodočnosti, in motreč više cilje človeštva, dajejo dobi svoji novo smer in nov tir. Jeden izmed takih genijev je slavni pesnik nadtatranski Jan Kollár, kojega stoletni rojstveni dan se bode letos meseca julija slovesno praznoval povsod, kjer bije slovansko srcé. (Kollár se je porodil 29. julija 1793.)

Temu vseslovanskemu Skaldi, koji je ponosno vzdignil narodno zastavo na razvalinah Retranskih in Arkonskih in s svojim varitom (staročeško godalo na strune. Op. ur.) navdušil vse Slovane, naj bodo posvečene te-le vrstice.

V občé je znano, kako žalostne so bile razmere Kollárjeve mladosti. Njegov oče niti slišati ni hotel o višem izobraženju svojega sina; nadarjeni in nadepolni mladenič moral je torej z velikim trudom skrbeti za svoj vsakdanji kruh. A z neumorno marljivostjo je dosegel vendar toliko, da je mogel izučiti vseučiliščne nauke v Jeni na Nemškem; in baš to mesto je iz njega napravilo navdušenega oznanjevalca slovanske vzajemnosti in provzročilo tako rekoč njegovo pesniško slavo. Omenjajoč prebivanje v tem mestu sam Kollár piše: „Jedva sem se nastanil v Jeni in malo ogledal okolico, jela so se globoko v mojem srcu porajati poprej neznaná čustva in zajedno bolečine, kakoršne nas pretresajo

No, zunanje ministerstvo Avstro-Ogerske je storilo sebi, celokupnim državnim interesom in tlačnim narodom veliko uslugo, da je grof Kálnoky tako odločno naglašal zavisnost dobre zunanje politike od dobre, t. j. za vse narode jednako pravične notranje politike, in še centralna vlada, vsaj cislitavska, ako jo je zaresna volja, narode spraviti na podstavi enakih prav, je dobila ravno po grofu Kálnokyju olajšano delo, ker se more ista osrednja vlada sezivljati na potrebe zunanje politike. Slovanskim zastopnikom samim je dal grof Kálnoky največo oporo, da bodo toliko laže zagovarjali težnje slovanskih narodov, katerim ne dostaje drugega kakor zgodovinskih državnih in ustavnih prav. Hvala Mladočehom, ki so sprožili diskusijo, in grofu Kálnokyju, ki je hoté ali nehoté, potrdil načela o notranji politiki, veljavna za obe polovini cesarstva in za vse narode!

na pokopališču, samo da so bile večé in plemenitejše. To so bile bolečine zavolj smrti slavjanskega naroda, zavolj grobov predragih prednikov in pradedov, zavolj potlačenih in uničenih Srbov. Vsako tamojšnje mesto, vsaka vas, reka, gora, katera ima imé slavjansko, zdela se mu je grob ali spomenik na tem ogromnem pokopališču.“

K temu prebujenemu čustvu rodoljubnemu se je v kratkem pridružilo čustvo erotično, in sosebno iz ljubezni do ljubice Mine in Slovanstva je privrelo imenitno, divno delo „Slavy dcera“, s katerim se je Kollár postavil na čelo naroda slovanskega kot mogočen buditelj in navdušen prorok, ki je napovedal stiskani Slaviji z vneto prepričevalnostjo lepšo bodočnost.

Ginljivi so soneti, v katerih Kollár omenja prošlost slovanskih narodov in slika krivice, katere je moralo Slovanstvo trpeti v popolni meri. Kamorkoli gredó njegove noge, povsod vidi dolga stoletja trajajoče nesreče in krivice tega plemena, s katerim ga veže kri in jezik. Vse ga v teh krajih pretresa z nenavadno silo, neizrečno čarobnostjo, skoro tako, kakor romarja mesta v sveti deželi, na katerih je hodil in trpel Zveličar svetá. Ali pesnik ne pretirava krivic Slovanstvu storjenih, ampak njegovo pero slika samo tiste, nad katerimi nebo vzdihuje samo in vpije človeštvo.

Bolest njegova zavolj grobov Slovanstva ni hinavska, temveč odkritosrčna. Čut pesnikov je čut slovanski. Krivic storjenih sicer spominja ali zajedno opominja, da jih ne smemo maščevati; ta činjenica s svojimi žalostnimi posledicami mora nas samo spodbujati k delu, mora biti sredstvo, s katerim Bog potujčene narode probuja k novemu življenju. Žalost pesnikova je tem večá, ker ta nevsmiljena usoda je zadela ravno te na-

rode, ki so se ponašali z najlepšimi čednostimi in hvalevrednimi lastnostimi.

Take usode niso zaslužili narodi, kateri so učili svoje sosede, kako je obdelovati zemljo, da bi rodila zlate klasove; narodi, kateri so učili revno Evropo napravljati vesla in jadra; kateri so drage kovi iz globokine zemlje izkopavali bolj na čast bogovom, nego na dobiček ljudem. V kmetijstvu je bil Slovan vselej mojster; če se je njegova pridna in delavna roka dotaknila zapuščenih ledin, takoj so se spremenile v rodovitne njive.

Slovan nikoli ni stiskal drugih narodov, temveč tudi tam, kjer so pod jarmom slovanskim Nemci, Fini itd., imajo svoj jezik, običaje, navade in predpravice. Slovan se je odlikoval s svojo miroljubnostjo in petjem; ni poznal goljufije, tatvine, beračenja, krive prisege in hudodelstva, mladina je častila roditelje in stare ljudi. Povsod so vladale lepe šege, vsaka hiša je bila polna gostoljubnosti.

Ne samo, da Slovan ni stiskal nikogar, ampak celo svojim sovražnikom delal je dobro, tako da zbok tega se mu je godilo slabo.

Pesnik „Slávy dcery“, kot pravi apostol, kaže tudi pot, katera privede Slovanstvo do cilja. K delu in delavnosti spodbuja pesnik na več mestih. „Ustanite! Nastali so uže svobodni dnevi vstajenja“, kliče v sonetu 52. II. speva. Le iz delavnosti razcvete se lepša bodočnost; pesnik noče zmage, katera bi kar z nebá na zemljo prišla brez dela, brez potu. — Razun tega opominja z vnetimi besedami k slogi in jedinosti, tako rekôč temeljnim stebrom blagostanja.

Tako v spevu II., sonetu 140.:

Všecko<sup>1)</sup> máme, veřte, moji drazi,

Spoluvlastenci<sup>2)</sup> a přátelé,

To, co<sup>3)</sup> mezi<sup>4)</sup> velké, dospělé<sup>5)</sup>

V člověčenstvě národy nás sází;<sup>6)</sup>

Zem i moře pod námi se plazí,

Zlato, stříbro, ruky,<sup>7)</sup> umělé,<sup>8)</sup>

Řeč<sup>9)</sup> i zpěvy máme veselé,

Svornost<sup>10)</sup> jen<sup>11)</sup> a osvěta<sup>12)</sup> nám schází.<sup>13)</sup>

A kaže tudi na napake v življenju Slovanov. Tako za greh smatra to, da se Slovani brez upora udajajo usodi. Na drugih mestih kara nemarnost, brezčutnost. Sin ne znajoč slave očetov se še ponaša s svojo sužnostjo. Globoko v srcé bi si imel vsak Slovan vcepiti to, kar navdušeni pevec poje o nehvaležnosti proti svojemu narodu. Ako bi vsak slovanski sin storil svojo dolžnost, katero ima do naroda in do samega sebe, kmalu bi zasvetila Slovanom lepša bodočnost. Narod slovanski počasi sicer napreduje, ker se njegovemu razvoju dela mnogo ovir, ali kljubu vsemu temu bo de se

vendar jedenkrat razlegal slovanski jezik pod streho palač, celó tudi v ustih samih sovražnikov. —

To je kratka vsebina divnega dela Kollárjevega „Slávy dcera“. — „Slávy dcera“ bila je ob svojem času pojav v slovstvenem in društvenem življenju nenavaden. Vlivajôč životno silo v žile naroda, kateri se je še le probujal, raznetilo je to delo zubelj rodoljubne ljubezni v srcih mladine, navdušilo pa tudi stare može za sveto narodno stvar. Kdor je še dremal, tega je vzdramilo iz nedelavnega spanja in vrle delavce na narodnem polju je spodbudilo k daljšemu delovanju.

Ko bi ne bil Kollár napisal nič drugega, kakor „Slávy dcera“, samo to delo bi mu zagotovilo nesmrtno slavo. Kollárjeva „Slávy dcera“ je izpolnila in še polni v narodu češkem, kateremu je namenjena v prvi vrsti, svojo zadačo. Kakor je bila nekdanj najmočnejši izraz vse narodne zavesti, vseh naporov, željâ in nad, s katerimi so se krepili navdušeni buditelji, tako bode še zmerom pravi brevir potomcem. Jan Kollár je postal duhovnik svojega naroda, kateremu oznanjuje dolžnosti do naroda navdušeno, prepričevalno in resnično; on se bori za prava, za katera so se upali boriti v tedanji dobi samo duhovi najsrčnejši, za pravice, katerih se je priborilo uže mnogo, ali vendar jih je še dovolj, katere bodo morali slovanski sinovi pridobiti s trudom. Zatô polni Kollárjevo delo svojo vzgojevalno zadačo še danes. In baš v sedanjem času, ko se praznuje stoletnica Kollárjevega rojstva, bilo bi najbolj treba, da bi se Kollárjev duh preporodil pri Slovanih, da bi slovanski sinovi zopet v večji meri zajemali moč iz njegovega oduševljenja in nad, iz njegove kletve in blagoslova.

\* \* \*

Ocenili smo in zajedno navedli vsebino Kollárjevega dela „Slávy dcera“. O življenju in delovanju Kollárjevem nismo pisali, zbok tega ne, ker čitatelji „Slov. Sveta“ gotovo vse zvedo iz „Kollárjevega almanaha“, kateri se izdâ v kratkem. Ali vendar nam je h koncu svoje črtice še nekaj omeniti iz Kollárjeve mladosti, kar je jako zanimivo. Ko lár je začel zlagati pesni uže leta 1803., tedaj v dobi, ko je bil 10 let star. To gotovo ni mnogo znano, in zatô tu spregovorimo o tem.

L. 1803. so pričakovali prebivalci Mošovic, rojstnega mesta Kollárjevega, superintendenta, koji je pregledoval protestantske cerkve v svoji okolici; hoteli so ga slovesno sprejeti. Tudi uže v šoli odrastle deklice so ga hotele počastiti na poseben način. Napravile so lep venec iz dišečih cvetic in bile so namenjene ljubemu gostu ga ponuditi. Ali samo z vncem niso si upale pred tako visokega gospoda. Dolgo so se posovetovale, kaj naj bi storile, in še le konečno so zvedele od Kollárjeve sestre, da njen brat se bavi s čitanjem slovaških knjig, in da je uže večkrat napisal svojim mladim prijateljem in sošolcem častitke za god roditeljev. Sklenile so torej naprositi ga, da bi jim napisal tudi nekoliko besedij za dobrodošlico g. superintendentu. Takoj so poslale dve izmed svojih tovarišic k Kollárju, in ko ste mu izrazile svojo željo, zarudel je Kollár od sramote in ponosa.

<sup>1)</sup> vse, <sup>2)</sup> rodoljubi, <sup>3)</sup> kar, <sup>4)</sup> med (predl.), <sup>5)</sup> dospělý=do-rastel, <sup>6)</sup> stavlja, posaja, <sup>7)</sup> roke, <sup>8)</sup> umetne <sup>9)</sup> govor, jezik; <sup>10)</sup> sloga, <sup>11)</sup> le, samo; <sup>12)</sup> prosveta, <sup>13)</sup> nedostaje ali manjka.



Bilo je zjutraj ob 8.; mladina in drugi ljudje so stali uže okrog šole in cerkve; ob 10. je bil napovedan prihod g. superintendenta. Bilo je torej treba zložiti samo nekoliko besedij, da bi se jih mogla katera deklica še naučiti na pamet. Papirja, črnila, peresa niti svinčnika nikjer niso mogli v zmešnjavi najti. Šel je torej mladi Kollár na tih kraj in tam je za nekaj časa v svojem spominu zložil te-le stihove:

Pan<sup>1)</sup> superintendent! my mošovské panny<sup>2)</sup>  
neseme tu kvítí<sup>3)</sup> a věnec k uvítání<sup>4)</sup>  
nechže račá<sup>5)</sup> tento znak našej vděčnosti<sup>6)</sup>  
přijati s otcovskou od nás laskavostí.<sup>7)</sup>

To so prvi verzi Kollarjevi; prejšnje častitke in voščila je pisal v nevezani besedi. — Vrnivši se potem

<sup>1)</sup> gospod, <sup>2)</sup> device, <sup>3)</sup> cvetje, <sup>4)</sup> sprejem, <sup>5)</sup> izvolite <sup>6)</sup> hvaležnost, <sup>7)</sup> prijaznost.

k deklicama jima je večkrat one verze ponavljal, da bi si jih zapomnili. Ali deklici niste si mogli zapomniti. Kollár je v kratkem zvedel vzrok. Deklici niste znali izgovoriti predolgo latinsko besedo „superintendent“, kako pa še le si jo zapomniti. Izpustil je tedaj Kollár ono neznanu besedo „superintendent“ in namesto nje položil „důstojný pan biskup“, in glej! kmalu ste deklici znali nagovor.

Pri prvih teh verzih Kollarjevih je tudi to zanimivo, da so bili zloženi na prostem pod milim nebom in da niso bili napisani; tako je zlagal Kollár tudi pozneje večmo svojih pesnij. Sicer je Kollár tudi pri drugih prilikah uže kot desetletni deček kazal svoj pesniški čut. Beležil si je uže takrat pesni, katere je posebno po leti slišal od veselih žanjcev.

F. Š.

## 25letje Spb. Slavjanskega blagotvornega Obščestva.

(Dalje.)

Prof. K. N. Bestužev-Rjumin zaradi bolezni ni mogel udeležiti se slavnosti, napisal pa je govor, ki ga je prečital tajnik Obščestva V. I. Aristov. V tem govoru se na kratko omenja snovanje in razvijanje Obščestva do sedanje oblike, in se spominjajo odlični in zaslužni člani društva, kakor V. I. Lamanskij, ki še živi, potem A. Th. Hilferding, prvi predsednik Obščestva, dalje A. D. Ivanickij, A. I. Freigang, kateri, Nemeč pa imenu, je ostal vsekar Slovan, O. Th. Miller, N. K. Kirjejev, M. O. Kojalovič, veliki ruski učitelj Th. M. Dostojevskij in mnogi drugi.

Govor dokazuje nato, da ideja Obščestva spada k tem, katere se le polagoma vkorenijo v širšem občinstvu. Uže Dostojevskij je Obščestvo svaril, da ni se treba prenačljivi v sladkih nadah, ker nesporazumljenje je veliko in traja dolgo. No trdno je verovati, da delo Obščestva je pravo delo. Slovani ne poznajo drug druga, torej tudi glavnih načel ne, katerih se jim je držati. Nesoglasje med Slovani je na korist jedino njih vragom; na srečo kažejo ti često prejasno svoje nakane, da bi se ne odpirale Slovanom oči. Kakor pa se okoriščujejo drugi s tem, kar jim je sredi Slovanstva na dobiček, takó je tudi Slovanom iskati v lastni sredi takih umstvenih gibanj in vzletov, kateri bi bili njim na korist. Cilj Slavj. blagotv. Obščestva pa je, utrditi nov kulturni tip, kateri je v osnovi ruske narodnosti, no v to, da se uresniči do cela, treba je posebnega naprezanja zavestnih sil. Pomen tako zvane inteligencije je v tem, da bi osmislila načela, instinktivno izražajoča se v narodnem življenju. Jedino tako osmišljenje ali sestavljenje in utrjenje pojmov o tem, kar živi v narodu, podeli trdnost novemu historiskemu perijodu, v kateri stopamo mi brez vsake dvombe, in v katerem preovladajoči pomen pripada Slovanstvu. (Avtor hoče reči, da, kar živi v slovanskih narodih, specijalno v ruskem, nejasno, pa

gotovo, to je treba mislitem pojasniti v določenih pojnih, to je dogotoviti do prave, trdne zavesti. Op. ur.) Umstveno delo, ki čaka našo dobo, je velika. Za to delo je potreba mnogo sil, in ako je naša nadeja verna se te sile javljajo. Sicer umstvenih vodij ta hip ni videti, „Но благъ Господъ, Онъ знаетъ ерокъ, Онъ вышлетъ утро на востокъ“. Mi ostanemo verni, zaključuje govornik, oporokam naših velikih učiteljev v našem društvu; bodemo nadaljevali njih delo, ne moteč se z začasnimi burjami ali viharji, ne z začasnim zatišjem; pomnili bodemo, da vse delo je težavno in se giblje polagoma.

Za tem govorom, ki ga je burno odobravalo mnogoštevilno občinstvo, sledil je obsežen govor predsednika grof N. P. Ignatjeva. Rekel je med drugim: V sedanji čas, za preob'adanja v Petrograjskem občinstvu drugih *utilitarnih in materijalističkih* nazorov, moramo slišati taka mnenja: Čemu naj bode v Rusiji slavjansko občestvo, zakaj je takó društvo v Petrogradu, kaj predstavlja ono tukaj? Doba slovanskih vlečenj je minula brez povratno; Slovanstvo je prešlo iz mode, vsi so se ga nasitili, in zato tudi slavjansko občestvo ni potrebno in malo da ni škodljivo. Na to mi je odgovoriti nekoliko: mi delujemo glasno in odkrito izražamo svoja preverjenja.

Mi smo nasledniki teh, katere običajno imenujemo slavjanofile, no oni so izraževali tajnosti narodnega duha. Mi se držimo teh preverjenj in idealov, kakor Kirejevskij, Homjakov, Aksakovi, Samarin in drugi. Ti prvi privrženci narodnega duha so se borili proti zapadništvu, no zato so bili ne redko prosledovani v svojem rodnem kraju. Slava Bogu, krepka preverjenja zaprtega krožka ruskih pisateljev, globoko poznavših prave pomisli ruskih ljudij, prodrli so po malem v maso naobraženega občinstva in celó v više kroge. Takó je borba slavjanofilov z zapadniki opravičila se in prinesla brez-

dvomno korist ruski narodni samozavesti. Ta neobhodno v svoj čas potrebna borba bila bi sedaj brez cilja.

Mi nismo brezuslovno vrage Zapadu, njegove kulture. Po našem mnenju treba je izposojevati si vse dobro in koristno od povsod in široko okoriščevati se z vspeli svetovnega znanstva, ne da se odrekamo od svoje samostalnosti, *razumno porabljaajoč izposojeno za svojstvene, dejanske potrebe*, in uvažujoč narodna, bitna svojstva Rusije. Angličan povsod, v vseh krajih sveta, ostaje Velikobritanec, vse meri po svojem merilu in gleda vse v angleške očali. Tako dela tudi Madjar in Nemeč. Zakaj bi tudi Rus ne branil svojih svojstvenih idealov in nazorov? Ako pomagajo drugi narodi svojcem v potrebah in silah, zakaj zamerijo Slovanom, kedar hočejo v stiskah pomagati svojim ljudem?

Politika je nam tuja, nas se ne dostaje, mi se je ne udeležujemo. Ona je sosredotočena v rokah vlade, katera, po samem svojstvu samodržavja, je jednomiselna, jednodušna z ruskim narodom.

Osnova razumno-nravstvenega življenja kakor posamnega človeka, tako tudi celega naroda, naj bode krščanstvo. Tega se drži tudi naše društvo, in člani njegovi so tudi visoki hierarhi. Mi smo pod zastavo sv. Cirila in Metodija; pod to zastavo prošinja nas krščanska ljubezen in verotrpnost (verska tolerancija). Obžalovati je te slovanske narode, katerim so vzeli vrage cirilometodijsko cerkev; taki narodi so postali slepo orodje politiške intrige, katera stalno deluje proti Slovanstvu. Med temi narodi je takih, ki delujejo proti Slovanstvu na korist njegovih vragov.

Slovanom je kulturni vpliv drug drugega potreben, brez takega kulturnega vpliva škodujejo sami sebi. Nacionalni indiferentizem, kozmopolitizem in temu podobno ne odgovarja obrazu mislij členov Slavj. občestva.

Slovana grajajo, da on živi pred vsem s srcem, in postavljajo njemu v primer, za spodbujenje, Nemca, katerega vodi stalno razum in osebni natančni preračun. Dejanski poslednje more biti tudi bolj ugodno od prvega no, če so med Slovani tudi renegati, slovansko naravo; je težavno predelati v drugo. Mi rajši živimo po krščanskem zakonu — z ljubeznijo in srcem. Bolje, da ostanemo taki, kakoršne nas je vstvaril Bog, in ne bomo zavidni dalekovidnemu preračunu sosedov in kažočemu se njih vspehu. Kaj se vam kaže pri tem simpatičneje?

Neizpovedne so usode Božje, in zgodovinsko življenje razvija se, ravno kakor tudi historiška misel, na način, ne vsekdar dostopen našemu razumu, ne odgovarja našemu predividenju. Misel, zarodivša se v umu človeškem, ne sledi vsekdar premo in prosto pot. Začetkom je preobladala pri nas teoretiška borba literaturna z zapadništvom. Pri občem gibanju narodnega duha projavila se je znatna zunanja delavnost. Še le, ko so naša preverjenja prešla v množico naseljenja, so dobivala dejanja Slavjanskega občestva drugo smer ali napravljene, bolj mirno in skromno. Ono posvečuje svoje sile na podpiranje najbolj potrebnih bratov naših, na dajanje sredstev v njih naobraževanje, na izdavanje knjig, slovarjev i dr., na razprostranjenje ruskega jezika in olajšanje njegovega izučanja itd.

In takó, sohranjujoč neporušna pravstvena načela in prejšnje ideale, bavimo se na prvem mestu z blagotvorjenjem, skrbeč za podpiranje občanja med slovanskimi narodi, propovedujoč v Rusiji bratsko ljubav k Slovanom, brez različka, in podpirajoč ljubezen Slovanov k Rusiji.

Ta govor, iz katerega smo posneli samo nekoliko mislij, bil je burno odobran. Ostalo poročilo v bodoče.



## Proslava 400letnice Obodske tiskarne.

Odbor za to proslavo je priobčil poseben razglas. Ta pravi: Tega 1893. leta navršujejo se štirje veki, odkar je izšla prva od doslej poznanih knjig iz Obodske tiskarne na Rijeci Crnojevičev. Braneč poslednje ostanke srbske države proti silni azijski poplavi, zetski Gospodarji Crnojevići prenesli so svojo prestolnico na Cetinje, pod Lovčen — planino, in tu so najprej osnovali samostan (1484 l.) „еже и митрополія зетска нарекохожъ“ (katero smo imenovali tudi mitropolija zetska); in v isti čas, stavši trdo „na kamenu vjere“, zasnovali so tiskarno, iz katere so začele izhajati cerkvene knjige.

Od teh jedna, katera je došla do nas, glasi se v predgovoru tako: „Понеже въ Троици славими Богъ благоизволи исполнити свою църковь различными книгами, видѣвъ азъ въ Христа Бога храними господни Гюргъ Црноевыкъ църквы празны светыхъ книгъ грѣхъ ради расхищеніемъ и раздраніемъ агаранскыхъ чедъ, всрѣвновахъ

послѣщеніемъ Светога Духа и любовію къ божественнымъ църквамъ и написахъ сию душеснасную книгу Осмогласникъ“ itd. Na zvršetku predgovora pa stoji: „Повелѣніемъ господни ми Гюргя Црноевника азъ Христу рабъ священноинокъ Макаріе рукоделсахъ сіе при всеосвященомъ Митрополите Зете квр Вавля въ лѣто (одъ сотв. мира) — зъ аъ (7001; од р. Хр. 1493) круъ сынца аъ, луне дъ“.

Po času torej je ta knjiga jedna iz najstarejih, in kakor dokazujejo nekateri, iz najstareje tiskarne s cirilskimi črkami (ker se kot prva šteje za sedaj še knjiga v Krakovu od 1491. l.) Tako se je jedva bilo navršilo 50 let iznajdenja slavnega Gutemberga, a Zeta ga je dohitela in to v najmučnejih dnovih vsega srbskega naroda. Sedanja Črna Lora, naslednica Zete, doskorašnji usamljeni borec za celo Srbstvo, dolžna je svečano proslaviti ta dogodjaj, kateri je tako pomenljiv ne samo za Srbstvo, ampak tudi za ostalo Slovanstvo.



Umevajoč to sveto dolžnost svojo, Črna Gora po volji Nj. Visočanstva Svojega Gospodarja kneza Nikole proslavi štiristoletnico tega tako znamenitega dogodka tega leta, pri skromnih svojih sredstvih, a po narodnem običaju, otvorivši na te svečane dni svoj dom s hlebom in soljo gostom iz vseh krajev Srbstva in Slovanstva, kakor tudi vsakemu drugemu inorodnemu prijatelju svojemu.

Prيرهevalni odbor s tem javlja to odločbo vsem, kateri bi po svojih simpatijah nasproti temu kulturnemu dogodku želeli udeležiti se te proslave z nami zajedno. Izbravši za proslavo poletni čas, smo sklenili prirediti jo meseca julija (Kakor znano v dan 26. in naslednje dni julija po našem novem štetju. Op. ur), ko tudi ljudje, vezani službeno, imajo odmor in počitnice.

Spljetski „Narod“, simpatiški pozdravljajoč to slavnost, pravi: Gutemberg iznašel je tisk l. 1443, l. 1457 je bil prenesen v Rim, v Francijo l. 1470, v Anglesko 1474 in na Dunaj 1482. V Krakovu, za kraljevanja kralja Kazimira, tiskane so bile 4 knjige l. 1491 s slovanskimi pismeni v izdanju Švajpolta Fjeolja: Osmoglasnik, „Časlovec“ z letopisom od l. 1491 in 2 Triodi: „postna“ in „cvetna“, kateri ste se ohranili do nas brez letopisa. Po tem torej bile bi te knjige stareje od Obodskega „Osmoglasnika“, kateri je tiskan 1493. Ali učeni Šafařík je uže davno pripomnil, da črke, s katerimi je tiskan Obodski „oktojih“, so bile rabljene uže poprej, nadalje izključujejo neke zgodovinske činjenice, da bi bila ta tiskarna napravljena malo pred l. 1493, temveč da jo je moral gospodar Ivan Črnojević napraviti še l. 1483, ko je bil v Italiji, in pa zato, ker je tiskarna poprej izdelala tudi druge važneje cerkvene knjige in je še le potem tiskala *mnj* važni Oktojih.

Po tem bi prva tiskarna s slovanskimi črkami bila ne v Krakovu, ampak v Obodu, v starodavni Zeti in današnji Črni Gori.

Prva knjiga s cirilskimi pismeni, s to svojino vseh slovanskih narodov, bila je tiskana v Črni Gori, v srcu one slavne državnice, katera je tudi v najtežih dnevih naše prošlosti znala sočuvati visoko zastavo svobode in nezavisnosti, kakor da jo je čuvala našemu potlačenemu narodu kot znak zaveta za boljše in srečnejše dneve. In kakor je sijaj narodne samostalnosti in svobode Črne Gore razsvetljeval in tešil tužna srca hrvatskega in srbskega plemena skozi vekove, takó je tudi ta veliki podvig l. 1493 prevelikega pomena za vse Slovanstvo.

Pismo cirilsko, ta kulturni dokaz narodnega in kulturnega jedinstva vseh Slovanov iz prošlosti naše, je s prvo tiskano knjigo stopilo v življenje kulturnega pisma, a naš narod v kulturne narode pred 400 leti, takoj 40 let po iznajdenju tega velikega izuma, koji je francoski kralj nazval stvar bolj božanstveno, nego človeško. S te dobe si je tiskana knjiga s slovanskimi pismeni bolj in bolj trla pot v najdalje kraje velike slovanske obitelji, nahajajoč oporišče v cerkvah in samostanih pod okriljem kneževih plaščev ter je pripravila pot preporodu kulturnemu vseh slovanskih narodov. In tako je mala Črna Gora pozvana, da skupi okolo sebe člene velikega stomilijonnega plemena pri jedni kulturni slavi vseobče slovanskega značaja.

„Глас Црногорца“ pristavlja: „Tako bodemo to leto, ako Bog dá, imeli na Cetinju veliko kulturno svetkovino vseslovanskega značaja, na kojoj se sestanejo Rusi in Bolgari, Poljaki in Čehi, Slovenci in Hrvati, s

Srbi iz vseh krajev. In s tem sestankom bratskim proslavimo najodločnejše 400letnico prve slovanske tiskarne“.

„Српски Глас“ jako poučno piše o tej proslavi in pravi med drugim: Ko se reče: da je Obodska tiskarna jedna od prvih tiskaren v Evropi in prva med Slovani, povedano je mnogo . . . Srbski narod prijel in prenesel je vsa uslovja kulture iz Carjigrada, dokler je bilo njemu ognjišče kulture za vso Evropo. Srbski narod prijel je vse uvete (uslovja) kulture od zapada, kjer se je ohranila ta kultura in je mogla napredovati, kakor je tu Obodska tiskarna. Ali prijemajoč in prenašajoč vsak napredek, kar ga je bilo na svetu, ni se odrekel od svojega. Srbski narod ohranil in sočuvaj je svoj narodni značaj. Samo taki narodi morejo se nazivljati narodi kulturni. Kajti ti narodi, kateri s prijemanjem tuje kulture izgubé svoj narodni značaj, niso več narodi. Stara Zeta je prinesla v svojo zemljo tisk, ki ga je izumil Nemeč. Ali Obodska tiskarna ni bila *nemška*, ako je tisk izumil Nemeč, in ni bila niti *latinska*, tudi ako so bila pri Latincih izlivena pismena, ampak je bil tisk *srbski*! Zeta in nova Črna Gora branili ste tiskarno kot jedno svojo svetinjo. Črnogorci čuvali so črke srbske, kakor rimske vestalke sveti ogenj. In nikdar jih niso zapustili. . . . Ti Srbi Črnogorci so učinili to, česar ne učini nikak narod v Evropi, nikak narod na svetu.

Ruski „Свѣтъ“ piše: To, da se snidejo členi raznih narodov slovanskih pri proslavi v Črni Gori, ne bođe nikak politiški slovanski kongres in ne more vznemirjati neprijateljev Slovanstva; — ta shod je obče slovanski praznik čisto kult. značaja, posvečen spominu mnogopomenljivega dne v historiji umnega in politiškega razvoja Slovanstva v obče in Srbstva posebe . . . Srbski narod, ki je v dobi prvega Obodskega tiska zavzemal prvo mesto med jugovstóčnimi slovanskimi plemeni, ni ustopal v naobraženosti nijedni sredovečni državi, kakor to svedoči „Zakonik“ srbskega Cara Dušana (l. 1349) . . . Po Kosovskem porazu srbski narod nadaljuje sostvovati in hraniti amanet svojih prednikov, četudi raztrgan na komade brez zveze. V to dobo spada dogodek, ki izpolnjuje svetlo stran v mračnih letopisih mnogotrpnega srbskega naroda. Zetski gospodarji druge zetske dinastije, Črnojevići, niso dopustili, da v Srbih, s pokorjenjem muslimanski poplavi, ugasne zavest njih duhovne in plemenske nerazdelnosti, in učvrstili so njih notranjo zvezo s slovanskimi cerkvenimi knjigami, katere so se tiskale na Obodu, z brigo črnogorskih Gospodarjev . . . Srbom so bile te knjige toliko dragoceneje, v kolikor tedaj od nikoder niso mogli dobivati novih knjig; takó se je s to životvorno blagodatjo razlivala po srbskih zemljah pod turškim igom svetlost duševnega življenja iz tega nepristopnega in poslednjega kotiča srbske nezavisnosti in svobode, kjer je delovala za ves jugoslovanski svet tiskarna knezov Črnojevićev. S tem pa se je med Srbi na balkanskem poluostrovu sočuvala ona duševna zveza, katera jim je dala snage in sredstva, da preživé skozi cela stoletja, in da znova zopet vskrsne srbski narod“.

V takem smislu sočustveno pozdravljajo slovanski listi raznih slovanskih narodov Črno Goro in pripravljajo naobraženstvo k obili udeležbi 400letne proslave prvega tiska s cirilico na Obodu, kraju črnogorskem. Do 14. jul. t. m. se je oglašiti pri prirejevalnem odboru na Cetinju in, kakor rečeno, 26. jul. nov. koled. pa se pričnejo slavnostni dnevi na istem Cetinju.

## Pipa tobaka. — Трубка табаку.

Napisal Josip Jurčič. — Переводъ со словинскаго М. Хостника.

### III.

(Konec).

Minilo je nekoliko let.

V bližnjem malem mestu so mladi dečki vrelj iz popoldunske šole in se vsuli po trgu kakor roj bučel. Po ulicah je ležal prvi sneg, in z neba se ga je v gostih plahčicah nametavalo vedno več in več.

Iz umazane žganjarske krčme pride na ulico mož v zapuščeni, raztrgani obleki, z divje poraslo sivo brado; lica je bledega, upálega in mraz ima na raztepenem obutalu duri in vrata odprta do golih nog. Sam s seboj govoreč tava po sredi ulic, noga se mu vedno spotiče ob celi sneg na straneh gazí, večkrat zabrede v kraj, postaje, kakor bi hotel naslednje svoje korake še premisliti, rokó proti nebu dviga in kriči: „Bog“! kakor bi nebo in vse njegove prebivatelje pozivljaj na boj maščevanja.

Zdaj ga zapazi nadepolni mladi mestni zarod šolarških dečkov. Ob straneh in spredaj tekajo ti po snegu, ubozemu pijanemu možu kažejo jezike ter kričé na vse pretege: „Pipa tobaka! mož, pipa tobaka“! Jeden izmej njih, kodrolas rujavec, poseže v sneg, naredi kepo ter jo grohotaje zažene pijancu v hrbet. Hipom posnema vse mlado tovarštvo ta vzgled, in ubogi žganjarski brat je v ljutem boji proti neštevilnim sneženim bombam, ki letajo vse križem okoli njegovih ušes.

Večaje dvigne palico in se zažene tja, kjer je največe krdelo sovražnikov. A noga se mu v sneženem zametu zaplete in po vsem dolzem pade v sneg. Večega veselja pak menda ne bi bil mogel narediti svojim napadovalcem, to je pričalo radostno smehovanje porednih šolarčkov, ki so vstajajočemu zopet jeli kričati: „Pipa tobaka, mož“!

„Peklensko seme“! rečeta dva moža, ki prideta po trgu in z vzdignjenima palicama zapodita mlado paglovsko četo v beg ter tako rešita pijanega napadenca, kateri se počasi v hudi kletvi obrne v stranske ozke ulice. — „Gnusen človek, taka živinsko pijana reva!“, reče jeden izmej mož. — Ali ga nisi spoznal? — „Koga“? — Tega pijanega, ki so ga otroci kepali? To je tisti Slamnik, ki je bil oskrbnik v smólniški graščini. — „Ni mogoče“! odgovori oni, hitro se obrne, da bi ga pogledal, a pijanec je bil uže okolo oгла ovil in ni bil več videti. — To je tisti, ki je imel za ženo . . ? — „Da, da, saj si ga dobro poznal. Žena je umrla, ko je bil on zaprt. Zdaj je ves izgubljen, pamet je izgubil, berači in pije. Nekaj časa so ga imeli uže v bolnici za blazne“. — Zakaj pa je bil zaprt? — „To je zelo čudna stvar, rekel bi, da je neumna, ko bi ne imela tako žalostnega konca, kakor si videl. On sam se je bil obtožil, da je požigalec. Potem se je izkazalo, da je samo iz neprevidnosti, v hosti tobak kadeč, zatrosil ogenj v listje. To ga je tako prijelo, da zdaj skoraj človek ni. Čuden je bil vselej. Zdaj ga lahko vidiš, kadar je na pol pri umu, da se ti bo jokaj, kakor majhen otrok in tožil, kako ga je jedna pipa tobaka spravila ob srečo. Kadar je pa v blaznosti svoji, ne moreš ga z nobeno rečjo bolj razkačiti, nego ako mu omenjaš pipo tobaka. Tačas tudi ranjko svojo ženo kolne, da je groza“.

### III.

(Окончаніе).

Прошло нѣсколько лѣтъ. Я былъ по дѣлажь въ ближайшемъ городкѣ. Улицы были покрыты глубокимъ снѣгомъ, который все еще сыпалъ съ неба густыми хлопьями. Рой мальчиковъ выбѣжалъ изъ школы и давай угощать другъ друга снѣжками.

Тутъ вышелъ изъ грязнаго кабака пожилой мужчина въ заваленной, оборванной одеждѣ, съ сѣдой, растрепанной бородой; лицо у него было блѣдное, вздутое; на ногахъ шлепались дырявыя, рыжіе сапоги. Говоря самъ съ собой, онъ бродилъ среди улицы, спотыкаясь о снѣгъ и шатаясь въ обѣ стороны. То и дѣло онъ останавливался, словно желая расчитать слѣдующіе шаги, грозился пальцемъ на небо и кричалъ: „Богъ“!

Тутъ замѣтило его многообѣщающее сословіе мѣстныхъ школяровъ. Они стали сновать около него, показывали ему языкъ, выставляли носъ, и безъ умолку оралъ: „Трубка! а, господинъ Трубка“! Одинъ изъ нихъ, рыжій бѣсенокъ, вмгъ скокжалъ снѣжокъ и залѣпилъ его бѣдному старику-пьяницѣ прямо въ затылокъ. Въ одну минуту у всѣхъ мальчишекъ были сдѣланы снѣжки, которые градомъ посыпались на бѣднаго старика. Съ крикомъ поднялъ онъ дубину и кинулся туда, гдѣ стоялъ главный отрядъ его непріятелей. Но ноги у него запутались, и онъ свалился въ снѣгъ во всю свою длину. Среди его преслѣдователей раздался радостный хохотъ; всѣ стали кричать еще отчаяннѣе: Господинъ Трубка! а, господинъ Трубка! Трубка!

Двое прохожихъ со словами: ишь ты чортово отродье! разогнали разшалившихся мальчугановъ. Старый пьяница всталъ и страшно ругаясь и грозясь, скрылся за угломъ.

Этотъ пьяница былъ—Сламникъ. Я послѣ узналъ, что онъ судился за поджогъ извѣстной буковой рощи и сидѣлъ въ острогѣ. За это время его жена умерла. Освобожденный изъ острога, Сламникъ явился на улицу уже въ качествѣ пропавшаго челоуѣка, нищаго и горькаго пьяницы. При всемъ этомъ у него и въ головѣ помутилось отъ перенесенныхъ имъ ударовъ судьбы. Иногда онъ приходитъ въ себя; тогда онъ плачетъ, что трубка табаку его погубила. Но не дай Богъ вспомнить ему про покойную жену: онъ прокликаетъ ее и честить такими словами, что волосы дыбомъ становятся.



## Iz poezij M. J. Lermontova.

## А н г е л ь.

Po nebu polunoci angelj letěl  
 I tihuju pĕsenju onĕ pĕlĕ,  
 I mĕsjać, i zvezdy, i tuchi tolnoj  
 Vnimali toj pĕsenĕ svatoy.

Onĕ pĕlĕ o blaženstvĕ bezsmertnyĕx duhov,  
 Podĕ kušami rajskix sadov  
 O Bogĕ velikomĕ onĕ pĕlĕ, i xvala  
 Ego neprivotna byla.

Onĕ dušu mladuju vĕ obĕjatĕx nĕsĕ  
 Dĕa mĕra pečali i slĕzĕ,  
 I zvukĕ ego pĕsni vĕ dušĕ mladoid  
 Ostaĕs bezĕ slovĕ, no živoid.

I dolgo na svĕtĕ tomilasĕ ona,  
 Želaniĕmĕ čudnymĕ polna  
 I zvukovĕ nebesĕ zamĕnitĕ ne mogli  
 Eĕ skučnyĕ pĕsni zemli.

Izvirnik.

## А н г е л ь.

Po nebu je polnoci angelj letěl  
 In tihĕ je pĕsem on pĕlĕ,  
 In mĕsjać, in zvezde, oblaki zvesto  
 Slušali sĕ pĕsem svatĕ.

On pĕlĕ je o sreči brezgrešnyĕx duhov,  
 Pod lopami rajskix vrtov,  
 O Bogu pĕsem je on pĕlĕ, in le-ta  
 Je iskrena pĕsem bila.

On dušĕ je mlado na prsih nosil  
 Za rod ta skrbi in mogil.  
 In glas je te pĕsni tam v duši zvenĕl,  
 V njej tu brez besĕd je živĕl.

In dolgo na svĕtu trpĕla je ta,  
 Vsa polna prečudnyĕx želja,  
 In zvukovĕ nebesĕ nĕj nĕsĕk dale  
 Pozabiti pĕsni zemlja.

Lazurpescii.

## A n g e l j.

Po nebu je polnoči angelj letel  
 In tiho je pesem on pel,  
 In mesec, in zvezde, oblaki zvesto  
 Slišali so pesem sveto.

On pel je o sreči brezgrešnih duhov,  
 Pod lopami rajskih vrtov  
 O Bogu pesem je pel, in le-ta  
 Je iskrena pesem bila.

On dĕšo je mlado na prsih nosil  
 Za rod ta skrbi in mogil,  
 In glas je te pesme tam v duši zvenel,  
 V njej tu brez besed je živel.

In dolgo na svetu trpela je ta,  
 Vsa polna prečudnih želja,  
 In zvukov nebes jej niso dalĕ  
 Pozabiti pesmi zemlje.

C.

## Hrvat Slovincu.

Da ste zdravo, dična braćo,  
 Slovenije zemlje sini!  
 Stara slava, ljubav nova  
 Nek i odsad nas jedini!

Od starine mi smo braća,  
 Jedna nam je mila mati,  
 Od starine do dva brata  
 Slovenci su i Hrvati!

Ista bi nam vazda radost,  
 Iste suze, ista tuga,  
 U svemu je jedan drugog  
 Susretao kao druga.

Pak i odsad nek nas veže  
 Bratska ljubav, čvrsta sloga:  
 Pak uništiti' tad nas neće  
 Moći nitko — osim Boga.

Naši djedi liše krvca  
 Braneći nam tu domaju:  
 Pa sad da nam djedovinu  
 Kukavice otimaju?!

Neka samo, nek se groze,  
 Do dva brata, da rastave,  
 Dva patnika, do dva sinka  
 Slavne, divne majke Slave.

Neka samo, nek se groze,  
 Da med braćom razdor siju:  
 Razstaviti srca neće,  
 Dva kô jedno štono biju!

Proljet voć nam milo cvate  
 Osulo se poljem cvieće,  
 Svu je zemlju zaodjelo  
 Blago doba nove sreće.

Pak i nama nek donese  
 Novu radost, novo doba:  
 Priscgnimo jedan drugom  
 Bratsku ljubav sve do groba!

Pa nek vije studen sjever,  
 Neka vene nježno cvieće —  
 Ali bratska čvrsta ljubav  
 Povenuti nigda neće!

M. H.

## I s k r a.\*)

Pomladno cvetje zame je odevelo  
 Mladostnih let, let burnih in žarečih,  
 Nad, hrepenenj in domišljij krdelo  
 Se pozgubilo v gajih je duhtečih.

Ne mami več oko čarobno, smelo  
 Devojke, ne nje rože lic cvetečih,  
 Gomiloj tihoj je srce odelo  
 Spomine vse nekdanjih dnij zvenečih.

Je-li zares me bleđa smrt objela?  
 Ne, to ni smrt, mi glas nekov šepeče,  
 Življenja iskra še žedi v pepelu,

Ko zavahlja, še bo ljubav gorela,  
 Še kri zavrĕ mi v žilovitem telu —  
 Ko čvrsto žnjoj slovanski duh se steče.

Jadranski.

## Nekom vitezu.

Fini čovjek! Rukavice  
 I cilindar nosi,  
 Mnogi mu se skromno klanja  
 Kano veljem gosi!

Na grudima niže mu se  
 Niz kolajna cio,  
 Jer je mnogo, mnogo dobra  
 Rodu učinio!

Ipak drugi smielo tvrde,  
 Da bi bolja plata  
 Bila njemu za to dobro:  
 Konop oko vrata!

R. Katalinić-Jeretov.

\*) Ponovljena, ker zadnjič pogrešno tiskana. Op. ur.

Oholosti ne morem jaz trpeti!  
 Neljuba je bila mi ta modrost,  
 Ko sem učil pisati se in šteti,  
 Lovil potem učeno visokost  
 Po vseh življenja potih pretežavnih.  
 Pa bol me, dišal je ta blagi cvet  
 Od mož mi nizkih, srednjih in veljavnih,  
 Res, polen ga je ta veseli svet.

A v tej slovanski duši, čisti, vneti  
 Vsaj ne šopiri se ta čut — napuh?  
 V tej duši pesnikov slovanskih sveti  
 Le blagi svit miru, krotkosti duh?  
 O te krotkosti so ušesa polna!  
 Poglej, prijatelj, malo pa okrog:  
 Oholosti je zemlja naša polna.  
 Zvičaj slovanskih milih teh otrok.

A morda motim se, in puste sanje  
 Oholost bratska so? Od vseh strani  
 Glase li mir nam strune vse sodanje,  
 Nesloga nam življenja ne greni? i —  
 Nesreča naša britka je resnica,  
 In puste sanje nas ne mučijo:  
 Slabi se um, slabi se še desnica,  
 Kake vrline pa nas dičijo?

—st—

## Spomen.

Kako, oj bješe nekad mi liepo,  
 Ljubeči lice majčice milo!  
 Bijah još malo čedo, ah, malo.  
 Davno al veče — davno to bilo!

Bila je večer velebna, krasna,  
 Nebišteš sjale zvezdice male,  
 Vjetrić je laki pirio zrakom,  
 Dirao sitne Orljavske vale.

Sjedeć u krilu majčice dragu,  
 Slušo sam šapat naravi bajne,  
 Pa sam uz mile priče si stvarō  
 Velike kule, velebno sjajne.

Dom mi je sveti sretan tad bio,  
 Sretnije sunce tad mu je sjalo;  
 U njem sam i ja sretniji bio,  
 Jerbo sam bio čedo još malo! —

Sad se tog sjećam, pa mi se čini,  
 Da mi se tako sve to tek snilo —  
 Mnogo jer ljeta prošlo je otdad,  
 Davno, jer davno veče to bilo.

Jeka od Požege.

## Onim . . .

Onim evo velikanom,  
 Velikanom velemožnim,  
 Kojih malo po svijetu,  
 Ali mnogo medju nama;  
 Onim, brajne, štono jadni,  
 Malo učiv, mnogo znadu . . .  
 Ter slobodu žudeć rodu  
 Tek u propast vode njega . . .  
 Onim evo da zapjevam.  
 Da zapjevam, da zagudim,  
 Da zagudim, zatamburam —  
 Il zagrmmim kano grom.

Misli, brajne, misli, misli,  
 I razmišljaj tajne misli —  
 Onda, brajne, bezbroj misli  
 Tak u jednu misō smisli!  
 Tko ne misli, što učini,  
 Ne zna jadan, je li dobro,  
 Nije l' njemu, nije l' rodu  
 Tek na škodu, tek u propast . . .  
 Tko ne misli, često mnije,  
 To il ono pravo nije,  
 Nego kletō — al je pravo,  
 Al je sveto kano Bog.

Ja ih znadem velikanā —  
 Velikani sviet ih zove,  
 Al su gori poturicā —  
 Ja ih znadem . . . Mudri jesu,  
 Mudri, umni te ne pojme,  
 Narod što je . . . a za narod  
 Bore mi se . . . mrki vuci,  
 Ne junaci Boga puni . . .  
 Narod krasni, narod silni,  
 Pod nebesi narod prvi  
 Kō Rimljani diele divno —  
 A da vragu bude slast.

To je grijeh — grijeh grozan,  
 Što do neba vapi gore . . .  
 Ganut će se pravda božja,  
 Ganut će se . . . Jao, vama,  
 Jao tada, velemožni  
 Roda jadona velikani!  
 Rod će planut kano plamen,  
 Boljka žedan, pravde žedan,  
 Spasa žedan, krvi žedan . . .  
 Krvi, lele, vodja onih . . .  
 Strah će, trepet, groza grozna  
 Drmajuci svietom trest.

Misli, brajne, misli, misli,  
 I razmišljaj tajne misli —  
 Nije narod šaka ljudi,  
 Što ih komu mašta rodi,  
 U pō noći, kada snije,  
 Il u krčmi, kada pije . . .  
 A da j' pleme nešto drugo,  
 Nešto manje nego narod,  
 To i djeca, djeca znadu,  
 Gdje u glavi pamet zdrava . . .  
 Strah, će, trepet, groza grozna  
 Drmajuci svietom trest.

Neka trese! — Vedrim nebom  
 Grom zagrmi: Jedan narod  
 Izpod Alpā do Balkana!  
 Hej! Slovenci, hej! Hrvati,  
 Jedno jeste, jedno da ste!  
 Jedan narod, jedan, jedan!  
 Jedan narod liep i krasan,  
 Jedan narod jak i snažan,  
 Jedan narod hrabren toli,  
 Divna srca, divna uma —  
 Kō iz raja svojim dika,  
 Kō iz pakla inim strah!

Jedan narod! — Dva plemena,  
 Ali narod jedan, jedan!  
 To i djeca, djeca znadu,  
 Gdje u glavi pamet zdrava . . .  
 To i seljak, dobra duša,  
 To i seljak znade svaki,  
 Kako gore izpod Alpā,  
 Tako dole na Balkanu:  
 Kada ore, kada kopa,  
 Kada žanje, kad uživa,  
 Kada pati, kada plače —  
 O tom poje tužan poj.

To i seljak, dobra duša,  
 To i seljak znade svaki,  
 To i znade, to i priča  
 Djeci svojoj, nadi svojoj,  
 Nadi roda, nadi svieta . . .  
 To i djeca djeca znadu,  
 Gdje u glavi pamet zdrava . . .  
 Al imade u nas, brajne,  
 „Mudrih“ glava, „umnih“ glava,  
 Profesorā i doktorā,  
 Učenjakā — manje znadu  
 Nego djeca, nego kmet.

Misli, brajne, misli, misli,  
 I razmišljaj tajne misli —  
 Onda, brajne, bezbroj misli  
 Tek u jednu misō smisli!  
 Tko ne misli, što učini,  
 Ne zna jadan, je li dobro . . .  
 Ter slobodu žudeć rodu,  
 Tek u propast vodi njega . . .  
 Jedan narod brabren toli,  
 Divna srca, divna uma —  
 Kō iz raja svojim dika,  
 Kō iz pakla inim strah.

Dr. A. pl. Budisvoj.



## Iz Krčevinskih potočnic.

ELEGIJA.

Благодарное время надежд.

Некрасов.

Dokler mladeniči smo, nam srca se širijo v prsih,  
 Kakor svoj tovor čolnič, nosi na krilih nas up.  
 Nič nam ne zdi se težkó, za mlada vsi trudi, napóri,  
 Mnoge vsakdanje skrbi z lehka prenašajo se.  
 Kako lepó je mlado drevó na vrtu zelenem,  
 Kedar nakiti je cvet, sladko, ugodno dišeč!  
 Kako prijeten očem par mladih ljudij pred oltarjem,  
 Ki sta v življenje korak jedva obrnola svoj!  
 Njima broj sladkih naděj zdaj slika veselo bodočnost,  
 Da uresničile bi njima se slike teh nad!

Redko kedaj prigodi se, da spolni sladka se nada,  
 Ki jo gojilo srcé, ko mu je klila mladost.  
 Vendar preblažen je čas, v katerem nas mamijo nade,  
 Ej, da ta čas ne bi bil le kratkotrajen takó!  
 Kar veseli uboge ljudi, je kratko, prekratko,  
 Zvezde utrinku jednak radosti zemske je hip.  
 Več se ne vrne nazaj, ko njega nam vzame minolost,  
 Res se nam toži po njem; toge po njem so zaman.  
 Rade, prerade nas nanj spremljajo misli do groba;  
 Človek ne rabi nikdar, kar mu ugaja kedaj.

Božidar Flegerič.

## Ples in plesovna glasba.

Spisal Fr. S. Kuhač.

### III.

V tem delu hočem govoriti o vrednosti plesovne ali plesne glasbe pri pouku in za dom.

V glasbenem pouku je do sile dolgočasnih praktičnih vaj, katerim se nikakor ne moremo in ne smemo izogniti, ako hočemo umeteljniški usovršiti tehniko učenčev. Učitelji, kateri menijo, da hitreje dosežejo cilj, dajoč igrati učencu same take mehaniške vaje, varajo se hudo, ker pri takih vajah mine učenca, a da pravo rečem, mine še bolj roditeljev volja za glasbo, dà, roditeljem je celó žal, da se jim otrok poučuje v glasbi. Čakajo leto, dve, ne bi li uže jedenkrat slišali, da jim dete zaigra nekaj čustvenega, ali veselega, no zastoj; nada se jim ne izpolnjuje, tudi če so to pričakovali od učitelja, ako ne naravnost zahtevali. Naposled začnejo vsi domači bežati v srednjo sobo, kedar pride gospod učitelj poučevati, ali kedar se otrok sam vežba, recimo na klavirju. To se ne godi zato, ker domači v obče ne ljubijo glasbe, kajti kedar igra vojaška godba, ali tamburajo tamburaši kje na javnem, evo je vse na oknih ali tam, kjer se tambura, da poslušajo, ker ta glasba jim ugaja uhu in srcu.

Dobro treba pomniti, da je odraslih meščanov, moških in ženskih devetdeset odstotkov v glasbi mladeniških, mladina pa po čudi svoji želi, da jo glasba zanima in rasveseli. Slab je pouk v obče, kedar ni v pouku i zanimivih i veselih momentov, ampak sama suhoparna ozbiljnost, tedaj dolgočasi.

Jedenkrat vsmili se učitelj in napove, da dobi sedaj učenec nekaj jako lepega igrati na glasovir. Učenec in roditelji veselé se uže naprej te lepote, in pričakujejo željno ta komad, kateri jim razveseli dušo in razvedri lice. In ko pride, pripada napovedana lepota volapüški, nenaravni glasbi brez duše in srca in brez vsakega narodnega značaja. Ne na učenca, ne na roditelje ne vpliva ta komad, ali ker trdi gospod učitelj, da je to prava lepota in prava viša umetnost, ne ostaje jim drugega, kakor misliti, da oni ne razumejo, kaj je v glasbi lepo, ter da bi se osramotili, ko bi izjavili to kar čutijo. Zato pa hlini se in laži, da si obvaruješ glas naobraženega človeka.

S tem se učvrsti v učencu uže v rani mladosti hlimba in laž tako, da kasneje veruje sam to, kar je

s početka v sili hlinil in lagal, a s tem se mu pokvari tudi prirojen dober vkus za naravno lepoto. No zadača pouka je, da vkus laika ugladi in usovrši na temelju naravne lepote, ne pa da utemelji vkus na potvorjeni lažnjivi lepoti. Naravo zastopa v umetni glasbi: narodna melodija in narodni ples, nikakor pa ne ona glasba, katere v narodu ni.

Kedar se torej ni možno v glasbenem (umeteljniškem) pouku ogniti nekim prstnim, ritmiškim in harmo- niškim vajam, uhu dolgočasnim, zakaj bi ne privoščili mladini in onim, kateri stojé v glasbi na stališču mladine, poleg dolgočasnosti, ne samo včasih nego pogostoma igrati kak karakterističen, religiozen ali vesel komad?

Vsak izkušen učitelj glasbe potrdi, da taki komadi učencu vznemirijo ne samo voljo, nego da se, ako izvršuje dobro plesni komad — bolje priuči strogemu ritmu, dobri akcentuaciji in lepemu predavanju, nego v komadih volapüške glasbe. Učenec more glasbeni komad razumeti samo tedaj, ako mu raztomalčič vsebino, tēr ga more v resnici predavati samo potem, ako ga učimo čustvovati po tej vsebini. Ker je ples po obsegu majhen komad, in ker ima vsak plesni komad samo jedno glavno misel, katero je treba karekterizovati, uče se pač laže v majhnem komadu karateristiki nego v večem in komplikovanem komadu. Vsaka glasba pa, katera ne teži za tem, da označuje trdno čustvene situacije, marveč samo prebira glasove, zabava in iznenadjuje (tovalnim) efektom, ni vredna, da sestaje, kamo li, da se uči ter igra.

Meni je znano prav mnogo slučajev, v katerih učenci tajno ali z dovoljenjem — in še bolj na prigajanje roditeljev, igrajo plesovne komade. Mi ni treba ni reči, da v takem slučaju ne more učenec plesa izvrševati lepo in dobro, ker ni smel plesa pred učiteljem ni omeniti, kaj li še, da bi bil dobil navod, kako se ima ples izvajati.

Nočem niti spomniti, koliko škodi v pouku neodkritosrčnost učenca nasproti učitelju, ali opomnim, da da taki učenci in taki roditelji jedva čakajo, da se morejo rešiti učitelja, in to biva tedaj, kedar mislijo, da more učenec brez učiteljeve pomoči uvežbati kolikor toliko komade, za katerimi ga vleče srce. Hitro ko se

je učenec rešil učitelja, vrže takoj vse ono, kar se je učil doslej, za peč in igra *same* ples, koračnice in kariške (zmesi, potpourri). Da taka jednostranost ne kaže umetniške odgoje, je pač jasno, no ekstrem poraju ekstrem. Taka jednostranost v pouku je kriva, da mnogi igralci na klavir z blizo virtuozno tehniko, ne znajo korektno in lepo izvesti pravega plesa.

Ako gledamo druge umetniške stroke, ne najdemo, n. pr. umetniškega deklamatorja, kateri bi ne znal dobro deklamovati tudi narodno pesem. V glasbi je takih na tisoče, ali o njih se vendar trdi, da so vsestransko neobraženi, da so temeljito izučili svojo stroko.

Velika zmeta je, ako mislijo učitelji glasbe, da je treba tega učenca, ki namerja popolnoma posvetiti se umetnosti, s početka poučevati drugače, in zopet drugače tega, ki se uči glasbi le v svojo zabavo, ali da mu bode obča naobrazba popolnija. Neprestane dolgočasnosti in neprestanega mučenja duha in prstov, naveliča se naposled tudi ta, katerega je resna volja posvetiti se izključno glasbi, a površnost v pouku je na škodo zopet temu, kateri želi samo mimogredé učiti se glasbi.

*Početni pouk, treba je, da je za strokovnjake in diletatne jednak: zanimiv in temeljit.* Tudi v osnovni šoli ne poučuje se drugače deca, o kateri vedó uže naprej, da jo roditelji prej ali slej pošljejo na više nauke, nego ta deca, o kateri vedó, da ne pojde dalje od osnovne šole. Uporaba jednake metode v pouku potrebna je za bodoče strokovnjake tudi zato, ker si moremo predstavljati s sigurnostjo, da ne bode strokovnjak o svojem času poučeval samo takih, kateri se hočejo popolnoma posvetiti umetnosti, ampak tudi diletante. Kako bode pa znal poučevati diletante, ako ni sam predelal učne poti glasbenega diletanta?

Da je treba strokovnjake in diletante poučevati na razen način, je nemško modrovanje. Zato ne pomenja pri njih beseda diletant v navadnem smislu, človeka, kateri se ne bavi s poklica z umetnostjo, nego radovoljno (dobrovoljec, amateur), ampak znači človeka, ki nič ne zna. Se ve da po njih nazorih, da mora bodoči strokovnjak uže s početka premagati dolgočasnost tako, da postane mučenik umetnosti, a dobrovoljec da se mora učiti tako, da ne zna in ne ume nič temeljito — pomenja beseda *diletant* v resnici nevedneža.

Italijani krsté praktičnega umetnika, kateri je uže v mladosti posvetil ves svoj čas svojemu glasbalu (instru-

mentu), vežbajočega se na njem toliko, da si ni privoščil udeleževati se raznih zabav mladosti: *virtuosom*. Beseda *virtuoso* prihaja od lat. besede *virtus* (krepost), in taka vstrajnost in samozataja je v resnici krepost, a ne mučeništvo kakor pri Nemcih. V italijanskem pouku menja se dolgočasno z zanimivim, ali zanimivo prevladuje; kajti, kakor sem naglasil poprej, plesovni komad more prav tako in mnogokrat še bolj vsopršiti spretnost klavirskega virtuozna, ali kakega drugega instrumentista, nego kak dolgočasen komad.

Kakor je meni življenje hrvatskega naroda v mnogih stvareh merodajno, tako tudi v pouku glasbe. Kmečko dete, začenjajoč učiti se svirati na sviralico, dobi s početka sviralico samo s tremi prelašci (rupica, vrtnica), in oče, ali kak drug možki, kateri je uči svirati, prizadeva si, da tudi s temi štirimi ali petimi glasovi sviralice, proizvaja kakoršno si bodi melodijo. Kasneje da se otroku sviralo s šestimi prelašci, in tedaj prebira mali pastirčič prelašce kakor koli si bodi, da si izvežba prste. No poleg tega kaže mu kdo drug, kako mu je prebirati, da izide ta ali ona poznana melodija.

Evo ti naravnega pouka in naravne metode!

Meni je pri glasbenem pouku bil vedno pred očmi pouk v osnovni šoli in metoda glasbenega pouka naroda, a bivši moji učenci in bivše moje učenke morejo zasvedočiti, da sem s svojo metodo dosegel vedno lep vspeh. V mojih učencih hvalijo ljudje sosebno to, da znajo v vsakem komadu pogoditi intencijo skladatelja, da igrajo korektno, in da jim je predavanje fino in krasno. Tako so nedavno poslušalci hvalili na *jourfixu* „Kola“ gospodičino *Ido Aeverjevo*, zaradi njenega čuvstvenega in lepega predavanja. To lepo predavanje se nima pripisovati samo nje očitemu glasbenemu daru, ampak tudi temu, ker je vedno igrala kak plesovni komad. Se ve da ne smeš odbrenkati plesa mrtvosrečno kakor na kolovratek (verkl), ampak treba je, da igraš z vshitom (oduševljenjem), in to mladina stori tem rajša, ker jej je ples bliži čudi, nego pa suhoparna glasba. In kedar je učitelj izvežbal učenca, da izvaja ples z vshitom, lahko je prenesti ta vshit (oduševljenje) tudi na drugo, recimo, ozbiljno glasbo.

Ako pojdejo mlajši moji drugovi za starim, izkušenim vestnim drugom, bode za nje in za učence dobro, in jaz jih morem po duši uveriti, da po tem potu ne pridejo na krivo čisto glasbeno, kaj li še na krivo glasbeno-patriotičsko pot. (Dalje pride).



## D O P I S I.

V Trstu, 19 junija 1893.

(Slovenski napisi v Trstu; Tržaška pekova zadruga; glavni zastopnik banke „Slavije“ v Trstu). Slovenski napisi so v našem mestu preredki, ni dovolj da nimajo istih tukajšnji italijanski in drugorodni trgovci, kateri nočejo nas poznati kot domačine, nego se i naši ljudje bojé (ali sramujejo) postaviti si slovenske napise nad svoje prostore.

Pred par leti se je sešlo lepo število Tržaških naših trgovcev ter sklenilo „odločno“ lotiti se dela. Ne le da so vsi ustmeno obečali izvršiti stvar, nego so i

podpisali izjavo, s katero se je vsak teh zavezal postaviti si vsaj v teku nekaj mesecev, nad svojimi prostori slovenski, slovensko-italijanski ali vsaj italijansko-slovenski napis. Dotično izjavo je podpisalo okolo 40 gospodov, minula so uže leta, in v tem času so gospodje „pozabili“ na stvar! Le kaki štirje so se držali dane obljube. Čemu niso posnemali teh vrlih mož tudi drugi, ki so podpisali izjavo?

Kjerkoli se je uže postavil tu v mestu kak slovenski napis, povsod je imela italijanska kulturna klika svoj posel. Pomazali so ti sinovi olike take napise je-



denkrat, dvakrat in celo trikrat. Lahonski listi so tudi kričali, no v teku nekaj tednov so se taki ljudje vedno ohladili, pozabivši popolnoma na slovenske napise, kateri svedočijo o našem obstoju v Trstu, Trgovci pa in drugi, kateri so si napravili napise v našem jeziku, niso si pač s tem uprav nič škodovali, nego naše domače ljudstvo obiskujejo še v veči meri dotične prodajalnice. To naj bi bilo zgled drugim!

V poslednjem mojem dopisu sem omenil Tržaške peke ter propadše pevsko društvo. No, peki v Trstu, kateri so po ogromni večini Slovenci, stopili so še korak naprej, kar se dostaje potujčenja narodnosti. Pekovska zadruga Tržaška začela je namreč izdavat svoje glasilo v italijanskem jeziku z imenom „Il Fornaretto“. Na čelu lističu je upodobljen med drugim tudi grb Tržaškega mesta; ali bi smeli imeti Tržaški peki na svojem lističu upodobljen grb Tržaškega mesta, ako bi se tiskal v slovenskem jeziku? Obrtno nadzorstvo in dot. zadrug je menda povsem v rokah magistrata Tržaškega, ni se čuditi torej, da veje v pekovski zadrugi taka sapa. Med Tržaškimi peki, katerih je najmanj 70% Slovencev, pa ni naših delavnih močij. V tej zadrugi bi se dalo pač še kaj doseči, kar bi bilo v korist našemu narodu, ali tukaj ni menda ljudij, kateri se odločno zavedajo svoje narodnosti.

Pisec tega je pred meseci zavaroval domače društvo pri tukajšnjem zastopniku banke „Slavije“. Čudil pa se je, videvši, da si je dal napraviti dotični zastopnik pač novo tablo, ali pri tem je pozabil na slovenski napis! Mož je poštenjak, a ne razume besedice slovenski. Poprej ste bili pri imenovanem vsaj dve navadni tablici, jedna v italijanskem, druga v slovenskem jeziku. Sedaj se je pa napredovalo, postavila se je lepša in večja, napisna tabla pa je le — z italijanskim jezikom!

X.

#### S Koroškega, 11 junija.

Izvrstna je bila misel ustanoviti „Katoliško-politično društvo za Slovence na Koroškem“. S tem je narodno gibanje storilo velik korak naprej, kajti sedaj se godi po določenem načrtu v korist narodne stvari na Koroškem. Koliko je uže to društvo storilo za probujo koroških Slovencev, ne dá se zlahka naštet. Za to bi potreboval več strani vrlega „Sl. Sveta“, a ker je prostor itak tesen, ne bodem o tem pisal. — Neizmerne važnosti so shodi, katere ono društvo prireja v raznih krajih Koroške, zlasti v teh krajih, kjer slovenski narodnosti preti največa nevarnost. Vsako leto napravi „kat. pol. društvo“ kakih 6-7 shodov, na katerih se slovensko ljudstvo poučuje o političnih strankah na Koroškem, o važnosti volitev, o šolah in o gospodarstvu. Po zborovanju sledi navadna prosta zabava. Slovensko ljudstvo rado dohaja na take shode in povsod, kjer so se priredili doslej, so bili mnogobrojno obiskani. Kakor

druga leta, tudi letos je naše vrlo društvo na delu. Napravilo je uže dva shoda: v Šmihelu v Podjurski dolini in v Št. Janžu v Rožni dolini. Oba shoda sta se vršila tako sijajno, da naši ljubeznjivi nemški sosedje uže jadicujejo, da je „nemštvo v nevarnosti“, in da „se od nemške strani nič ne godi proti temu hujskanju“.

Jako velik pomen za koroške Slovence imajo tudi slovenske posojilnice in hranilnice, ker pri njih slovenski kmet in gospodar brez dolgih in zamudljivih potov in mnogih stroškov lahko dobiva v stiski denarja na posodo. V tem oziru so storile naše narodne posojilnice uže mnogo dobrega. Slovenske posojilnice so nam potrebne zató, da se koroški Slovenci po njih postavimo bolj na lastne noge, da postanemo nezavisni od tujega denarja in tuje „dobrote“. Dokler je Slovenec prisiljen, hitro ko mu ne dostaje ali zmanjkuje denarja, iskati ga v nemški hranilnici ali pri nemškem kupčevalcu, tako dolgo zanj ni prave nezavisnosti, kajti v tem oziru velja: „Komur si dolžán, tega moraš slušati (ubogati)“ — zlasti ob času volitev!

Dokler niso bile naše posojilnice razširjene po slovenskem Korotanu, nam se je v političnem pogledu godilo še hujše, kot sedaj. Naši slovenski kmetje so bili prisiljeni iskati posojila pri nemškutarskih gospodih ali denarnih zavodih, in ko so prišle volitve, bilo jim je voliti, kakor so jim ukazovali nemški gospodje; bili so včasih prisiljeni voliti zoper svojo vest in preverjenje.

Najbolj razveselivno za nas je, da smo mi koroški Slovenci, kar se dostaje slovenskih posojilnic in hranilnic malo ne pred našimi brati na Kranjskem, Štajerskem in Primorskem. Kajti uže 16 slovenskih posojilnic posluje sedaj na Koroškem, — za teptane in od vseh strani stiskane koroške Slovence gotovo jako lepo število. Še bolj veselo je, da naše slovenske posojilnice napredujejo vsako leto bolje. V dokaz tega naj navedem samo nekoliko števil. (Ker nimam še statističnih podatkov od lanskega leta, navajam številke iz l. 1890. in 1891.) L. 1890. so imele vse naše posojilnice 2553 zadružnikov, leta 1891. pa uže 3228, torej poskočilo je število členov za 675. Denarnega prometa so 710.700 gld. imele l. 1890., l. 1891. pa 990.769 gld., torej za 279.979 več. Da naše posojilnice uživajo popolno zaupanje slovenskega ljudstva, to nam dokazuje veliko število hranilnih vlog. Tako l. 1891. se je vložilo 213.154 gld., za 129.735 gld. več kot l. 1890. Res lepe številke za ubogo slovensko ljudstvo!

Uže iz teh malo števil se vidi, kako lepo in vsestransko se razvijajo ti naši narodni, velevažni zavodi. Kolike važnosti so slovenske posojilnice za nas Slovence-trpine, kažejo najbolj nam nasprotni nemško-liberalni listi, ki se ob vsaki priliki zaletavajo vanje in na znani „nemški olikani“ način udrihajo po njih. Kako nam koristijo slovenske posojilnice, to nam dalje dokazuje udrihanje po njih na Celovškem „Parteitagu“ dne 13.

novembra lanskega leta. Nič ni Celovškimi „Parteitag-ovcem“ v želodcu tako obležalo, kakor naše slovenske posojilnice. V občje je našim nemškimi liberalcem jako težko ustreči. Dokler nismo imeli posojilnic, očitali so nam, da za kmeta ne skrbimo. In sedaj, ko smo ustanovili posojilnice in hranilnice v korist kmetov, jim zopet to ni po volji. Najboljše bode, če ne bodemo marali za to, kakó pišejo o nas, kakó nas žalijo. S svojim denarjem, težko včasih prisluzenim, vendar smemo delati, kar

hočemo, in ne bodemo še le prašali „hauptmanov“, ki so se izvolili na „Parteitag“, niti ne „Deutsche allgemeine Zeitung“, niti Celovških „Freie Stimmen“, kam naj dajemo svoj denar. Ali menda hočejo, da se težko prisluzeni in dolga leta shranjevani denar Slovincem vzame po sili iz rok, da bi ne bilo „nemštvo v nevarnosti“? Tako daleč v naši državi vendar nismo še prišli in, ako Bog dá, tudi ne pridemo. Bog i Slovani!



## Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаха.

— Znano je, da si ruski kmetški občinarji po potrebi delé zemljišča med seboj. Dogajajo se tu neredko krivice v tem, da  $\frac{1}{2}$ , večina občinarjev, katero zahteva zakon za slučaj nove delitve, večkrat ne predstavlja najboljih elementov ter je le orodje bogatejih samoprídnežev. Delitve zemljišč so bivale torej neredko pogoste in za kmetško gospodarstvo naravnost škodljive. Saj gospodar, ki ne ve, bode li prihodnje leto zemljišče, ki je je dobil pri delitvi, še njegovo, ne želi navadno obdelati in gnojiti ga dobro. To pa škoduje njemu in naposled proizvodni snagi cele zemlje v občje. Zato je vlada poskrbela za nova pravila o delitvi, po katerih se zemlja deli še le čez 12 let.

— V jenisejski guberniji, posebno v minusinskem okraju je žito tako po ceni, kakor pač nikjer na svetu; v nekih krajih dajo pud (40 rus. funtov, okolo 20 kilogr.) rži ali ovsa za 10 do 12 kopejk, a pud pšenice za 15 kopejk, a še kupcev ni. Kupci na veliko pa so nakupili žita še ceneje.

— V seji „Вольно-экономическаго Общества“ m. maja t. l. izjavil je izvestitelj Rodičev, da se je do 1869. l. v Rusiji žganja porabilo na človeka po priliki toliko, kakor v drugih evropskih državah (t. j. jedno rusko vedro na dušo). Od l. 1869. pa se je povisjal davek na žganje: poraba žganja je vsled tega in drugih okolnostij umanjšala se na pol (t. j. na  $\frac{1}{2}$  r. vedra na dušo). Če tudi je gotovo odnosno precej jenjalo pijančevanje, ta nesrečna navada še ni tako izginila, kakor je izvestil Rodičev. V tem smislu so mu tudi oporekali. Resnica pa je in ostane, da se žganja v Rusiji na človeka popije od 1869. l. pol manj nego v drugih evropskih državah. Da se odstranijo razne zlorabe pri proizvodnji in prodaji žganja, in da se poveča državni dohodek od žganja, mislijo v Rusiji to vrsto produkcije in prodaje poddržaviti, kakor n. pr. pri nas prodaje država sol in tabak.

— „Mosk. Véd.“ št. 141 t. l. govore o rastočem vplivu delavcev, ki se poslužujejo parlamentarnih oblik pri razpravljanju svojih zadev. Kakor v navadnih parlamentih, odločuje tudi v teh delavskih le brezdušna večina, in delavci se jej uklanjajo, pokoravajo se svojim voditeljem, ne meneč se pri tem za više moralno pravo. A sila delavcev raste od dne do dne, z njo pa tudi nevarnost v bodočem, če bode odločevala le sila, a ne više pravo. „Na srečo nam ne grozi take nesreče. Pri nas črka zakona še ni pojedla i ne more pojesti duha in smisla zakona, ker v osnovi našega ustrojstva ne leži načelo brezmišlene večine, temveč božje pravo, predstavitelj katerega je naš „Samodržavni gosudar“.“

— V nekih krajih Zakavkazja našli so zlato rudo. Vendar se še ne vé, ali je zlato tudi tako obilno, da bi se izplačevalo do-bivanje.

— „Mosk. Véd.“ št. 132. t. l. govore o desetletju sedanjega carstvomjanja, pravijo, kako je Rusija našla zopet svojo silo, osvobodivša se od raznih političnih vplivov zapadne Evrope. Njena osnovna načela: samodržavje, pravoslavje in ruska narodnost, so se ojačala, ojačal se je tudi njen vpliv v občje. A ta njen vpliv, pravijo Mosk. Véd., bode rasel, in rabila ga bode Rusija za dela miru.

— Kakor uže znano, je oberprokurator sv. synoda, g. Pobédonoscev, zahvalil se v posebnem pismu znanemu Vanutelliju za njegovo knjigo o Rusiji. Povdarja tu P. posebno resnico, katero je spoznal tudi V., da ruski narod živi v najoži zvezi s svojo vero, da mu vera oživlja in preveja vse njegovo življenje in mišljenje. To pismo P.-a zahteval je sv. Oče in je odredil, da se prepis istega čuva v Vatikanski knjižnici.

C.



## OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

### a) slovenske dežele :

„Edinost“, politično društvo za Primorsko, je imelo 18. t. m. svoj (19.) redni občni zbor. Došlo je kakih 80 členov; prisotnih je bilo več poslancev, med njimi drž. poslanca Vj. Spinčić in dr. Laginja; dež. posl. (za Istro) Slavoj Jenko i dr. Zastopani so bili tudi razni listi. Poročila društvena so se odobrila, odboru sosebno z ozirom na Trž. volitve se je izreklo priznanje. Drž. poslanca sta bila pozvana poročati o svojem delovanju, in, ker je bil dr. Laginja utrujen, prevzel je za se in zanj isto zadačo, kakor lani, tako tudi letos posl. Spinčić. Ta je poročal obširniše o delovanju v dež. zboru istrskem, o svojem postopanju v lanski delega-

ciji in o skupnem delovanju v drž. zboru. Občni zbor je sklenil nato resolucijo, v kateri popolnoma odobruje delovanje obeh drž. poslancev, specialno delovanje Vj. Spinčića v lanski delegaciji, njegov in dr. Laginje vstop v novi hrvatsko-slovenski nezavisni klub, skupno postopanje tega kluba s klubom mladočeškimi, potegovanje obeh klubov za češko in hrv. drž. pravo itd.

Dr. Laginja, ki je izpregovoril samo dvoje besed je izjavil, da je prenehala doba, ko so tudi zastopniki poljubljali palico teh, kateri so jih topli. Na posebno vprašanje g. Balanča, zakaj ni na nekaterih interpelacijah v drž. zboru podpisan vit. Iv. Nabergoj, odgovoril je dr. Laginja, da Na-



bergoj se rad podpiše na vsako interpelacijo, če nima politične vsebine ali tendencije.

Na dr. Pretnerjev predlog se skliče izreden občni zbor polit. društva, na katerem se bode sklepalo o živahnem delovanju med širšimi množicami, zlasti okolice, specialno o vstvarjenju novega dnevnika v Trstu.

V novi odbor društva je poleg doseďanjega predsednika izvoljen malone ves poprejšnji odbor, in to jednoglasno.

Omenjamo, da poročilo Spinčičevo, ki je trajalo 1 dobro uro, je zbor večkrat z odobravanjem in rokoploskanjem pretrgal ter naposled navdušeno pozdravil oba drž. poslanca. Zbor sam je pokazal, da se zanima za polit. društvo; izjave na njem so bile pa tako zanimive in važne, da jih je poleg lista „Edinost“ priobčil tudi „Sl. Narod“ v celoti. Zaradi nedostatnega prostora dodamo v bodoči št. še nekoliko, posebno iz poročila Spinčičevega.

**Trst.** 18. t. m. so priredili v gledališču „Fenice“ velik koncert v prid družbi sv. Cirila in Metoda v Trstu. Poleg Tržaških društev sta sodelovala operna pevka Strasser-Čehova in slovenski rojak operni pevec dvornega gledališča v Mannheimu I. K. Tertnik. Gledišče je bilo polno, kakih 1500 oseb, posebno mnogo ljudstva iz okolice. Ves dolgi vspeh se je izvršil izredno dobro, to je povdarjati tudi o pevskih zborih in tamburaših, kakor o igralcih burke s petjem. Kazalo se je, kakor da bi pevka in pevec, oba umetnika, očarala vse druge. G. Tertnik, ki je pel z jednako lehkoto težavne, kakor laže dele svojih točkov, je bil poseben predmet občudovanja; takoj je bila sodba gotova, da taka moč je v obče redka prikazen, in v resnici on poje, kakor da bi proizhajali glasovi iz modela. Tržaški Slovenci si štejejo v veliko čast, da jim je prišel na pomoč tak odličen umetnik, ter želé, da bi mu bilo dano, često pospeševati njih moralne in gmotne vspehe, kakor to pot. Slava, ki se je raznesla o njem v Tržaške kroge, privabi v bodoče gotovo tudi bolj razvijane kroge Tržaške imovitiše inteligencije, katera se je odlikovala bolj z neprisotnostjo, nego udeležbo, nevedoč, kaj morejo podati v umetnosti združene moči in srečni slučajji. Dohodek je bil tudi ugoden, kakor ostane ugoden vpliv tega večera na preprostejši del naroda iz okolice in mesta.

**Tržaške volitve** so se završile z volitvami v okolici 11. t. m. V poslednji so zmagali slovenski kandidati v 5 okrajih, in je prodrle v II. okraju ital. progresist z majhno večino glasov. Slovenski poslanci so: dr. Andrej Sancin, vit. Iv. Nabergoj Fr. Dollenz in Iv. Gorjup. Nabergoj je izvoljen v 2 okrajih; treba je bilo také voliti, ker je bila drugače nevarnost še za jeden okraj. Pri dopolnilni volitvi pa se je nadejati, da zmaga slovenski kandidat, in to kljub spletkam od ital. stranke, katera skuša napeljati stvari také, da bi prodrla poleg progresista Mauronerja še z jednim progresistom v okolici.

Slovenski volilci, kolikor jih je zavednih, so se hrabro držali v okolici, a kakó da ista okolica propada v narodnem in moralnem pogledu pod vplivom lahonstva, razvidno je iz tega, da je bilo oddanih v okolici za slovenske kandidate skupno 950, za progresovce pa 723 glasov. Šole italijančijo v okolici, potem pa slepé z raznovrstnimi ponudbami v gmotnem pogledu. Zajedno je mnogo ljudstva narodno nezavednega, in ob volitvah deluje iredentovska stranka z denarjem, v tem ko imajo Slovenci s svojim pol. društvom prazne roke. Kjer zmagajo, zgodi se s poštenostjo, in se je le čuditi, da se narodne množice držé še toliko krepko. Vsekakor se pa pripoznava potreba, da bode za okolico, kakor za Tržaško mesto samo de'ati s povečano mero, a pri tem bode

obuditi tudi bolj narodno zavest naših imovitiših ljudij v mestu. Tu je požrtvovalnost v gmotnem pogledu — z redkimi izjemami — na stopinji, kjer uže — zmrzuje. Ne ve se še, kakó se bodo razvijale stvari gledé na mestni zbor, oziroma dež. zastop. Dež. namestnik je bil več časa na Dunaju; pišejo tudi o različnih osebnih izpremembah v Trstu. Da so stvari dozorele za stvarne izpremembe, to je gotovo; ali se bodo vršile, Slovani vsaj nočejo soditi, ker vedó, da doslej niso odločevale niti jasno, niti prejasno govoreča dejstva. Značilno pa je to, da Tržaški nemški list je trdil takoj po završenih volitvah, da obe, progresistiška in konservativna stranka bodeiti mogli mirno in složno delovati tudi pri novi sestavi mestnega zastopa, in to zaradi „jednakih načel“ obeh strank. V Trstu se ne čudimo prekopicivanju stvarij po raznih, osobito poluradnih listih; to pot pa smo vendar zastrmeli, in nam je šla kri v glavo, da bi bili izgubili kmalu zavest. Ko bi ne bilo tragike v tej komediji, smejali bi se; kaj takega pa uže preseza vse meje tudi polit. komedijantstva, in zabeležiti si bode treba dobro to dejstvo. List, ki dobiva podporo in instrukcije iz Dunajskega „Pressbureau“, je kot danes grozil ital. gospodovalni stranki z uničenjem nje in ital. kulture v Trstu, a jutri, po volitvah, je razglasil, da konservativna stranka ima taka načela, kakor triumfujoča teroristiška ital. stranka! In ista „konservativna“ stranka je uganjala burke s Slovenci s tem, da se jim je predstavljala kot patrijotiška, avstrijska stranka, katera bi bila vredna brezuslovne podpore od slovanske strani. Dan obračuna pride tudi za take komedijante!

**V praznik sv. Cirila in Metoda**, 5. julija bodo Slovenci po Koroškem in drugih pokrajinah prizigali tudi letos kresove sv. blagovestnikoma na čast. „Naša Sloga“ priporoča narodu, naj moli, da bi izprosil sv. Ciril in Metod, da prestane borba proti onemu jeziku v sv. bogoslužbi, kateremu sta onadva priborila toli odlično mesto v sv. cerkvi. Slovenskemu narodu pa je moliti, da bi se onim Slovanom, katerim se je vzel isti jezik in obred v cerkvi, zopet povrnil v zaščito teh narodov in na korist veri.

**Prvo korono družbi sv. Cirila in Metoda!** S tem klicem so narodni listi, rodoljubke in rodoljubi v resnici vzbudili narod, da podeljujejo pojedinci po 1, 2 in več koron slovenskemu šolskemu toliko potrebnemu društvu. „Slovenski Narod“ sam je uže nabral kakih 1800 koron. Isti list pa opozarja, da kranjska duhovščina pod vodstvom svojega višega pastirja popolnoma zanemarja svojo dolžnost nasproti našemu društvu ter oddaje velike zneske in zbira velike vsote za vse druge, v najboljem slučaju, *sedaj manj* potrebne namene. Radi smo slišali, da je „Sl. Narod“ zavrnil tiste latinizatorje, kateri samooblastno zaukazujejo nižji duhovščini, da naj deli darove, kakor se zdi njim, in ki trdijo, kakor da bi sme i — z dobro vestjo — razpolagati s svojimi zaslužki, kakor je njim drago. Duhovščina živi od naroda, in zanj se je žrtvovati, in to, kakor zahtevajo potrebe in nujnost teh potreb. Ravno duhovščina poštevava v morali okolnosti, katere dajejo jednemu in istemu delu posebno in še le določeno vrednost. To velja pa tudi gledé na javno narodno življenje in narodove potrebe; jedino latinizatorji nočejo tega pripoznati ter delujejo ravno nasprotno temu, kar zahtevajo sedanje pogoje, sedanje potrebe in okolnosti narodove. Ostro, po vsej pravici ostro bode poznejši čas obsojeval počenjanje sedanjih latinizatorjev, naj se nahajajo na Kranjskem ali drugod na slovenskih zemljah, da oni ne le zanemarjajo brambo slovenske narodnosti, ampak da delujejo tudi pozitivno v največih opasnostih proti njej. Toliko tolaživniše je, da se ves ostali del naroda probuja vedno bolj ter pri svojih žr-

tvah hodi prave, v sedanosti jedino prave, do rešitve vodeče poti.

Istri banka „Slavia“. Poslednja je bila lani določila 200.000 glđ. v razposojevanje istrskim slovanskim seljakom. Preverivši se o razmerah, je sedaj povečala svoto za posojila do jednega milijona. Velika pomoč in velik napredek v smislu osvobojenja od tlake, katero doslej dela istrski kmet italijanski mestni gospodi.

**Radivoju Pozniku v spomin**, lani umršemu rodoljubu slovenskemu, postavili so na stroške sorodnikov in nekolicah slov. rojakov (dr. Celestin, prof. Stritar) na pokopališču Dunajskega Nov. Mesta spomenik, ki je tu jedin s slovanskim napisom: „Radivoj Poznik 1850—1891. Daleč, oh, od domačije, Ki si ljubil jo takó, Tuja zemlja tu te krije, Blagi mož, srce zlató.“ Slovanski rojaki z Dunaja so prišli nekako odkrit spomenik in so prečitali na gomili Stritarjevo pesem, ki pravi o prerano umrlim Pozniku: Imela ni slovenska domovina Nikdar zvestejšega od tebe sina. Ljubezen do slovanskega plemena Iskreno si gojil na dnu srca.“

**Zgodovina slovenske šolske knjige.** Pod tem naslovom je priobčil „Sl. Narod“ od 13. t. m. na prvem mestu poročilo o usodi neke slovenske čitanke, v kateri je bilo treba na zahtevanje naučnega ministerstva mnogokaj izpremeniti pri 25 vrstic obsezajočem Janežičevem spisu „Slovenska zemlja“, dasi se je ta spis nabajal leta in leta brez vseh ovir v raznih šolskih knjigah. Naslov „Slovenska zemlja“ je dobil prekrščenje „Domovina Slovencev“; „Pod jugom avstrijskega cesarstva“ se glasi sedaj: „Na južozapadni strani avstrijsko-ogerske države“; stavek: „Ta zemlja je zemlja slovenska, prežlahten biser itd.“ glasi se sedaj: „Ta zemlja je prežlahten biser itd.“ — „Sl. Narod“ pristavlja: „Kdor tako postopa, dokazuje le, da se boji slovenskega imena — in to je tudi že nekaj. A cela stvar ima tudi še drugo lice. Kakor smo namreč čisto s'učajno prišli na sled temu epohalnemu činu politične previdnosti, ne živi tam na nemškem Dunaji tisti nevsmiljeni cenzor, ki je v starem Janežičevem spisu zasledil napominane grozne tendencije, temveč — v beli Ljubljani. Tu pri nas, v tisti stari palači na trgu, obrasenem s travo zeleno, kjer se ima skrbeti za to, da ne bi do sivega neba vzrasla drevesa slovenska, tu se je menda zasledilo v slovanski šolski čitanki tisto kukavično jajce panslavizma... moramo po vsej pravici domnevati, da je vpleten tisti nesrečni narodni servilizem ali, kakor Nemeč mileje pravi „Streberthum“, ki je morda najnovejša, a silno nevarna rana na telesu slovenskega naroda. In to nas boli, ter napotilo nas je v prvi vrsti, da smo na veliki zvonec obesili to zadevo...“

V tem slučaju je v glavnem označeno sedanje notranje položnje, z druge strani pa duševno razpoloženje, če ne večine, pa vsaj velikega dela profesorjev slovenskega pokoljenja. V tej večini ali tem velikem delu je najmanj takó zvanih „streberjev“; to bi bilo tudi brezpotrebno in brezvspešno, ker je le redek profesor slovenske krvi, ki bi mogel nadejati se, da doseže mesto kakega srednješolskega direktorja, kaj-li še dež. šol. nadzornika ali referenta v naučnem ministerstvu. Pač pa je glavni madež neosnovana bojazljivost, neopravičen, nedostojen servilizem, ki prihaja nekoliko od narave, nekoliko pa iz popolne nezavesti o lastni vrednosti, o lastni poziciji, iz nevednosti o političkih pravih, o svobodi in mejah te svobode. Takó malo se zaveda eden del slovenskih profesorjev meje, do katere se jim je uklanjati, in meje, pri kateri jim je držati glavo po koncu, da se kažejo vs'ed te nevednosti in nezavesti prave „duckmauserje“ tudi tam, kjer bi jim bilo kazati dostojanstvo državljanov in politički zrelo moštost.

Ne „Streberthum“, ampak neopravičeni, do cela brezpotrebni servilizem je glavna napaka pri velikem delu slovenskih profesorjev. Vedejo se mnogo slabše, za nje poniževalniše, nego poprek slovenski kmetič, ki se zaveda, do kam je sam svoj gospodar in gospod.

Ta ostrá obsodba tu mišljenega dela slovenskih profesorjev izvira iz našega lastnega opazovanja, in jim jo priporočamo v zaresno premišljevanje; saj bode najprej njim samim na korist in potem še le posredno tudi narodu, h kateremu pripadajo po krvi.

**Shod slovenskih Sokolov v Ljubljani** bode 8. in 9. julija. Dojdejo vsa slovenska sokolska društva, in njih odposlanci se bode prvi dan posvetovali o ustanovitvi zveze, o reorganizaciji društev, ustanovitvi novih društev itd. V 9. dan julija vršila se bode sokolska slavnost, katere se udeležé tudi hrvatska sokolska društva. „Slovenski Narod“ opozarja, da Čehi imajo sedaj 247 društev, razrejenih na 13 žup na Češkem in 6 na Moravskem, štočih nad 28.000 članov in med njimi nad 10.000 izbornih telovadcev. Čehi sami pa obžalujejo, da se sokolstvo premalo razvija med Jugoslovani. To stanje je treba zboljšati. V tem času, ko so se po javnih zastopih uže skoro popustila razpravljanja narodnih vprašanj, treba je od drugod oživljenja narodne zavesti. Zato se je nadejati, da dojde obilo rodoljubov, ne samo Sokolov, k „vsesokolski“ slavnosti v Ljubljano.

„Matica Slovenska“ je imela 7. junija svoj 28. redni občni zbor, katerega se je udeležilo nad 50 večinoma Ljublianskih, nekoliko tudi vnanjih členov. Predsedoval je prof. Levec, kateri se je spominjal pok. predsednika kanonika Jos. Marna, povdarjajoč njegove velike zasluge za osnovo, razvoj in obstanek društva; zborniki so vstali na čas: spominu njegovemu. Nato je prečital tajnik E. Lah poročilo o društvenem in odborovem delovanju v dobi od 1. jun. 1892 do 31. maja 1893; poročilo je zbor odobril brez ugovora. Računski sklep za l. 1892 in proračun za l. 1894 se odobrita. „Matica“ je imela lani 13.968 glđ. 26 kr. dohodkov, stroškov pa 13.166 glđ. 26 kr. V proračun je stavljenih 7835-90 glđ. dohodkov in 7606 04 glđ. stroškov (med njimi 5000 glđ. za društvene knjige). Društvena imovina je znašala koncem 1892. l. 56.111-19 glđ., pomnoživša se za 391 glđ. 77½ kr.

Kurat Žlogar nasvetuje, da odbor naloži vse imetje izključno v narodnih zavodih.

Presojevalci F. Bradaška, G. Pirc in K. Žagar ostanejo i na dalje. — O dopolnilnih volitvah smo poročali zadnjič. Odbor je predložil zboru izpremembo društvenih pravil, in jih je zbor odobril.

Iz poročila tajnikovega posnemamo naslednje: Letopis priobči letos Marnov životopis s sliko. Letos dobé društveniki po troje knjig, in sicer: 1. Letopis za l. 1893. Urednik mu bode zopet prof. Bartel. 2. Prof. Rutar bode nadaljeval in završil v posebni knjigi z ilustracijami opis Goriške. 3. „Z ognjem in mečem“. III. in IV. del. Prva se tiska v „Narodni“, druga v „Katoliški tiskarni“, tretja pa pri Šimačku v Pragi. Dotiskajo se poprej nego lani. Odbor je izdal Bezenškovo „Slovensko stenografijo“, tiskano pri Albrechtu v 700 izvodih, ker je uvidel njeno potrebo, in ker se isti odbor nadeja, da postane šolska knjiga za pouk v stenografiji. Cena je posamičnim izvodom 1 glđ. Poročilo pravi: Knjiga je prav lična, strokovnjaki jo hvalijo in pravijo, da je spretno sestavljena. Mi tu opomnimo, da strokovnjaki niso še izpregovorili zadnje besede o tej knjigi.

Društveni knjižnici je priraslo zadnje leto 283 knjig, zvezkov in časopisov, došedših z večine po društvih (169),



nekaj pa je podarjenih (114); po jeziku je bilo 136 ruskih, 46 slovenskih, 38 čeških, 30 hrvatskih, 2 srbski in 2 angleški. „Matica“ zamenjuje svoje pojave s 30 društvi in korporacijami, v novjšem času sta se njim pridružili še „Česka akademija znanostij in umetnostij v Pragi“ in „Rusko geografsko občestvo v St. Petersburgu“.

Književna zaloga je štela lani dne 1. jan. 14764 knjig in 235 zemljevidov, koncem leta pa 19.089 knjig, in 135 zemljevidov. Poprek proda Matica za 250 gld. založnih knjig. Odslej bode prodajal knjigotržec g. Zagorjan te knjige proti 25% rabatu. — Poverjeništev je sedaj 121. Število družtvenikov raste. Za l. 1888 je plačalo 1436 letnikov, za 1889 l. 1629; za l. 1890 1716; 1891. l. 1755; 1892 l. 1970. Število je naraslo po vseh škofijah, izimši Tržaško-Kopersko, najmočnejše v Ljubljanski in Krški. Ustanovnikov novih pa ne dobiva, vsled smrti so se ti zmanjšali uže pod 300. „Maticе“, dodaje poročilo, se od leta do leta živahneje spominjajo sorodna društva avstrijska, pridobiva pa na ugledu tudi v inozemstvu. Jako laskavi razpravi sta v zadnjem času objavila srbski časopis „Javor“ in ital. „Geografia per tutti“.

Odbor je volil predsednikom g. prof. Levca, I. podpredsednikom dr. Fr. Lampeta, II. podpreds. pa g. župana Petra Grassellija. Dosedanji upravitelji ostanejo: dr. Josip Stare kot blagajnik, dr. Janežič in A. Kržič kot ključarja.

#### b) ostali slovanski svet.

**Delegacije.** Te so se razšle, izrekše zaupanje skupnemu ministerstvu in v obče potrdivše predloženi proračun. Debate so bile bolj v ogerski, nego avstrijski delegaciji. V prvi so se potegovali sosebno za madjarsko vojaško akademijo, in skupni vojni minister je kazal, da ga je volja, uvesti madjarščino, kjer je le možno. Vojaške gosposke vsled posebne naredbe morajo sprejemati madjarske dopise in morajo jim oskrbovati kakor si bodi, četudi po dolgih potih, prevode.

V avstrijski delegaciji so stvarno govorili Mladočehi, drugače ni bilo tu posebne opozicije ali kritike. Mladočehom, zatrdivšim tudi v delegaciji, da češko državno pravo je jednako z madjarskim, je odgovoril vojni minister Bauer, da on pozna le ogersko, ne pa češkega prava. Slovenskemu poslanecu Pfeiferju, ki se je pritoževal zaradi odstranjenja slovensčine pri koroškem pešpolku, je rekel, da koroške gosposke so mu pojasnile stvari takó, kakor da bi bilo Slovencev v tem polku le kakih 10%, ne pa 20, kakor zahteva zakon. Na Pfeiferjevo zahtevanje, da naj bi se učila v vojaških šolah tudi slovensčina, je isti minister zatrdil, da se uči po teh šolah poleg nemščine madjarščina, češčina, poljščine, in sedaj da se zahteva tudi slovensčina. Analogno da bi potem prišel še kak drug jezik na vrsto, to pa bi bilo preveč, ker je uže takó dovolj učnih predmetov.

**Česka.** V Pragi so se zbrali liberalni Nemci ter v posebni resoluciji izrazili, naj bi vlada sodišče v Trutnovu vstvarila administrativnim putem, torej proti dež. zakonu, ki zahteva, da za vsako novo sodišče ali preustrojenje sodišč je potreben poprej sklep (ali mnenje) dež. zbora. Uradni in poluradni listi pa so se postavili po robu tej nemško-liberalni, proti zakonom govoreči resoluciji. Vlada ne more rušiti zakonov, in na to stran tem manj, ker bi moral odstopiti pravosodni minister, ki je v svoj čas priznal veljavo deželnega zakona, po katerem je pri vstvarjenju novih sodišč čakati na odobravanje od dež. zbora. Pač pa je slišati sedaj, kakor da bi hotela vlada predložiti drž. zboru posebno novelo, po kateri bi mogla vlada vstvarjati nova sodišča v slučaju, ko bi se protivil češki ali kak drug dež. zastop. No, tudi to ne pojde gladko. Denimo, da je kaka dežela nepomešana; tudi

tu se more deželni zbor protiviti vstvarjenju kakega novega sodišča, in če se to zgodi v taki, ne z jedno samo narodnostjo naseljeni pokrajini, pač ni iskati vzroka v nacionalnem antagonizmu. In tu je vprašanje na mestu: Kdo pozna bolje razmere, dežela sama ali pa centralna vlada, katera je morebiti jako oddaljena od iste dežele? Tu bi uničila vlada važen del dež. avtonomije, in ko bi ugajala tu mišljenja novela Nemcem češkim, utegnila bi biti pozneje na škodo drugim nemškim deželam. Sicer pa bi bilo novo sodišče Trutnovsko vstvarjeno proti volji češkega naroda, nekak oktroa, v nasprotju s tendencijo Dunajskih punktacij, katere so namerjale doseči sporazumljenje na Češkem. Osrednja vlada in gospodovalne stranke bi imele sedaj drugega važnejšega opravila, kakor pa baviti se s Trutnovskim sodiščem. Grof Kalnoky, kakor govorimo na prvem mestu te številke, je opominjal, naj bi se postavil fundamentalni temelj, na katerem naj bi se sporazumeli in zadovoljili vsi narodi, ker to zahteva tudi tir zunanje kakoršne si bodi politike. Tej zahtevi naj se ustreže, to zahteva, po naglašanju grofa Kalnokyja, interes monarhije, ne pa da se čas zapravlja gledé na protizakonite, proti fundamentalnim zakonom cesarstva naperjene pretenzije nemške, v resnici nepatrijotiske levice. Na to struno naj brenkne tudi vsa češka, na prvem mestu mladočeska taktika. Grof Kalnoky je podal Mladočehom v roke orožje, s katerim morejo najlaže pobijati nemško lovico, vse gospodovalne stranke in vso napačno politiko. Vsaka notranja politika pa je tudi po mislih vodstva naše zunanje politike fundamentalno napačna, ki ne deluje na pomirjenje in zadovoljenje vseh narodov. Hic Rhodus, hic salta! Ta klic velja tudi državnikom, strankam in gospodovalnim narodnostim ne le Cislitavije, ampak tudi Ogorske. Dunajske punktacije, okolo katerih se vrtil od začetka l. 1890. vsa notranja politika, so, tudi ko bi vedle do cilja, prava malenkost nasproti obči zadači, katero je priporočal izvršiti grof Kalnoky. On je naglašal potrebo zadovoljenja vseh narodov, in cislitavska osrednja vlada dolžna je bila izdelati program za izvršenje jednakih pravic za vse narode, in to je tudi Mladočehom priporočati, da se poprimejo gesla: *Mir z vsemi narodi! Ali prava za vse narode ali prenehanje z nadlegovanjem v smislu, in celó v pokvarjenem smislu Dunajskih punktacij.*

**Dijaške demonstracije na Dunaju.** Zadnjič smo omenili, da nekaj galiških Rusov je bilo šlo romat, in metropolit Sembratovič jih je predstavil papežu. Poslednji je imel daljši nagovor, iz katerega se je kazalo, kakor da bi se vršile velike izpremembe v grško-slovanskem obredu ruskih unijatov v Galiciji.

Ko se je vrnil metropolit preko Dunaja, ga je kakih 7 ali 8 dijakov na kolodvoru severne železnice nagovorilo in, kakor se kaže, ometalo z jajci. Očitali so mu, da ne brani dovolj odločno starega cerkvenega obreda. To je provzročilo mnogo hrupa, da je jeden poljski delegat izpregovoril o dogodku celó v delegaciji. To pa je zopet provzročilo, da so zaprli na Dunaju 8 demonstrantov, proti katerim se vrši sodnjska preiskava. Da se ne odobrujejo take vrste demonstracije, je umevno samo po sebi; vendar je osupnilo postopanje proti tem demonstrantom, in to zato, ker je znano, da so dijaki, sosebno nemški uže često, in to prav hudo demonstrovali ne le proti pojedinim profesorjem, ampak tudi proti ministrom in so prilično vedli se celó veleizdajski, a do sodnjskih preiskav ni prišlo, in kar se dostaje Dunajskega vseučilišnega senata, je bil proti nemškim dijakom vedno tolerant, mehak. V sedanjem slučaju pa je misliti, da je ščuvala poljska frakcija k strožemu postopanju. Poljska frakcija vé dobro, da nima gledé na gališke Ruse dobre vesti, in kar se dostaje grško-slovanskega obreda in staro-

slovenskega cerkvenega jezika, bi ga ona odpravila rajša danes nego jutri. Koliko da je poljski latinizatorski vpliv dosegel v Vatikanu, videlo se boče kmalu. Mitropolit Sembratovič je skušal v Galiciji ruske duhove pomiriti z zagotovilom, da se ni nič opasnega ukrenilo proti starim tradicijam in oblikam unijatskega grško-slovenskega obreda.

Tudi „N. f. P.“ poroča, da zaprti gališko-ruski dijaki govoré med seboj le ruski, ne pa „rutenski“, in da ne marajo govoriti v poslednjem jeziku. Židovskemu glavnemu glasilu se to čudno zdi, nam pa ravno takó malo, kakor dejstvo, da nemški dijaki govoré kot izobraženi ljudje rajši nemški, t. j. na občem visokonemškem jeziku, nego pa na kakem nemškem, tu pa tam tudi pisanem narečju. Jezik galiških Rusov je narečje občega ruskega jezika, in je le naravno, da izobraženci Malorusov govoré med seboj obči ruski jezik, in sedaj tem bolj, ko jim domači kratkovidniki, na korist tujstvu, pačijo narečje in pravopisanje.

Tudi hrvatski dijaki so na Dunaju demonstravali proti madjarou Crnkoviću, ki je hotel paralizovati stremljenja hrvatskih narodnih strank obeh polovin cesarstva. No ti dijaki so bili samo policijski nekoliko dnij zaprti, in v tem so prestali svojo kazen.

**Narodopisna razstava** v Pragi, katera je bila določena za l. 1894., odložena je do l. 1895. Jeden vzrok je v tem, da se je dež. zbor zaključil predčasno, torej prej, nego je mogel skleniti 60.000 gld. predlagane podpore; drug vzrok je pa ta, da bi se ne bile do časa zvršile vse potrebne priprave, kakoršne snujejo občine in pojedinci. Narod se na široko toliko bolj pripravi, da boče razstava odgovarjala obširnemu programu. Male, krajne razstave se bodo nadaljevale, sosebeno tudi po Češkem, potem ko jih je Morava lani priredila z velikim vspehom na mnogih krajih. V Gradcu Kraljevem boče narodopisna razstava l. 1894.

**Strossmayer in dr. Ante Starčević.** Kar se je pričakovalo uže dalje časa, zgodilo se je. V Krapinskih Toplicah sta se sešla oba odličnjaka, načelnika posebnih in glavnih strank, sedanje skupne opozicije hrvatskega naroda. 22. t. m. je Strossmayer ondisto obiskoval Starčevića, s katerim se je pogovarjal pol ure. Brzobjavno poročilo „Hrvatski“ se glasi: „Najugodniji sestanek i najugodniji razstanek. Starčević sutra vrača visitu“. Mnogo, mnogo važnega pričakuje hrv. narod od tega sestanka. Strossmayer in Starčević sta se sedaj po 25 letih prvokrat zopet videla in razgovarjala! Sila kola lomi, v največi sili se stvari boljšajo, in, kar je najvažneje, ljubezen do naroda, do domovine je v glavnih načelnikih zatrla vso medsebojno mržnjo; to, to dela veljake še le velike!

Strossmayerju, doševšemu v Zagreb, na poti v Krapino, so napravili, zlasti iz srede dijaštva, veliko ovacijo pod oknom stanovanja. Tudi tu se je pokazal preobrat, v soglasju s Starčevićansko stranko.

**Nemški Schulverein** je imel letos svoj občni zbor v Teplicah ali Toplicah na Češkem. Došli so k zborovanju tudi iz Nemčije, kakor Berolina, Kraljevega Gradca (Königsberg). Tudi Dunajski župan dr. Prix je čutil potrebo udeležiti se, z namenom, da je obsojal antisemitizem, ki dela njemu v mestnem zastopu Dunajskem mnogo preglavice, povsem pa je povdarjal čisti nemški značaj Dunaja. Rekel je: „Dunajsko mestno zastopstvo in dežela niževstrijska podpirati Nemški Schulverein. Kar se dostaje nemškega značaja Dunaja, je ta takó izražen, da niti antisemiti si ne upajo, upirati se mu. Razvoj Dunaja je vedno v soglasju z mislijo zveze vseh Nemcev Avstrije“... Dr. Prix je preziral 250.000 Čehov in v občé okolo 300.000 Slovanov, ki bivajo na Du-

naju; drugi nemški agitatorji, kedar se jim zdi, pa tožijo. češ, da nenemškemu značaju Dunaja grozi opasnost od Čehov.

Nemški Schulverein je leta 1892 dobil 11.130 gld. 78 kr. volil. Sedaj ima, kakor lani, 31 šol s 74 razredi; otroških vrtov 49. Hočevci na Kranjskem so dobili od njega dolejš nad 100.000 gld. podpore. Dohodkov je bilo 1892. leta 212.000 gld., z doneski ustanovniškega zaklada pa skupno 239.577 gld. Letos se kaže, da boče dohodkov za 70.000 gld. več. — Na zborovanju in pri banketu so pojedinci zopet „nepolitiški“ govorili, ko so omenjali položenje na Češkem, obsojali postopanje Mladočehov, govorili o trozvezi, o Franciji in Rusiji. Poročevalec česk. dež. zbora, posl. Funke, navdušeno pozdravljen, je rekel med drugim: „Zaresna doba je nastala za Nemce na Češkem, in je opravičeno vprašanje, ali naj se zahtevanje čeških Nemcev doseže zakonitim ali kakim drugim potom“. Te besede so jasne in nemški listi so jih podčrtali! Potem je pristavil: „Češka dežela je bila naseljena poprej od nemških plemen (Stämme), nego so se tu prikazali Slovani, in v slovensko Češko so poklicali kralji Nemce, da bi prinesli Slovanom blaženosti (Segnungen) nemške kulture... Ta dežela je naša dežela, naše nasledstvo (Erbe)...“.

**Prenos kostij grofa Janka Draškoviča** vršil se je v Zagrebu 15. t. m. najsvečaneje. Po pozdravu, ki ga je zložil in na drž. kolodvoru govoril prof. dr. Badalič, krene sprevod, kakoršnih je le malo videti tudi v največih mestih, v stolno cerkev. Pod šestoprežnim vozom je bilo nošeno preko 100 vencev. Deputacije so došle iz vseh krajev Hrvatske. Po zadušnicah jo krene sprevod na Mirogoj, kjer je pred otvoreno rakvo govoril predsednik „Matice Hrvatske“, prof. Smičiklas, v ime hrv. mladine pa predsednik akad. društva „Zastave“ Petračić. Na večer je bil prirejen komers. Narod se je čutil sam sebi, ko je videl na tisoče zbranih udeležnikov ob prenošenju; govoré, da Zagreb ni še nikdar doživel jednake pogrebne svečanosti.

**Kollarjev stipendij.** — Jubileum. Slovaški rodoljubi so razglasili poziv na „Kollarjev stipendij“. Obračajo se do Slovakov in krvnih bratov, ostalih Slovanov. Oni pravijo: „Kateri narod ne časti spomina svojih velikih mož, ta ne časti sam sebe A „i my máme z kmene vlastního mužá, kterým sluší čest a díka“.

Sto let boče temu dne 29. julija, kar se je rodil v mesticu Mošovcah na Slovenskem (Slovaškem) poet-prorok slavijanski Jan Kollár. S ponosom hranimo v srcih svojih ime tega našega slavnega rojaka, kateri je s svojo „Slávy Dcerou“ takó mogočno raznetil in obodril čustvo skupnosti in velikosti slavjanske rodbine. 100letni spomin rojstva Jana Kollárja slavi ves slavjanski svet, a oslavimo ga tudi mi Slovaki, med ravnimi najbliži dediči zakladov velikega duha, in sicer 1. in 2. avgusta v Turč. Sv. Martinu in v njegovem rodišču Mošovcah. K tem slavnostim pozivljemo rodne, krvne brate. No oslava te stoletnice naj zapusti po sebi živ, trajen, ali tudi dostojen spomenik. Skrbeti nam je za ugodni podračaj nosilcev in gojilcev duha Kollarjevega, ker „nám krev milou cizí živen chlastá“! V ta namen zasnujemo „Kollarovské stipendium“ v podporo ubogih, vrednih slovaških mladeničev, studujočih na šolah gospodarskih, obrtnih, srednjih in visokih. Podpisani odbor se boče po potrebi dopolnjeval. Ako dovolé sredstva, označimo dostojno tudi rodno mesto Jána Kollarja. No pozivljemo brate k vrednim prispevkom. Cilj je plemenit in velik. No... „často sama velikost Předsevzetí dodává sil nových; K Tatře i hor slavských velikost Preložíme, jenom víru mějme“! A vero imamo; oživlja nas duh Jana Kollarja! „Slavme slávně slávu Sláva slávného“! V Turč. Sv. Martine, v dan sv. Cirila in Metoda 1893.



(NB. Privspevki naj se pošiljajo na uredništvo „Nar. Novine“ v Turč. Sv. Martine. Ungarn). — Pavel Mudron. Matuš Dula. Ambro Pietor. Miloslav Krčmery. Ignác Országh. Ján Valocký ml. Andrej Halaša.

Na Hrvatskem se zaplenjuje opozicijski listi, da je groza. Odkar izhaja „Obzor“, je preстал uže blizu 560 zaplen. Poleg tega se sedaj uže uredniki teh listov zapirajo in kaznujejo z visokimi denarnimi globami. Za Crnkovića in somišljenike je vsa ta „svoboda“ v najlepšem redu. No narod, kateri je bil na široko le premalo probujen, vsled takega položaja vendar spregleda, in dobro je, da se sedaj snujejo na več krajih bolj krajni ali lokalni listi. Veča narodna zavest ne dopusti, da bi prodirali madjaronski zastopniki v tolikem številu, kakor doslej.

K Gundulićevi slavnosti v Dubrovnik došlo je iz oddaljenih krajev na stotine Hrvatov, Srbov, in bodo zastopani tudi Slovenci in drugi slovanski narodi. Iz Reke in raznih dalmatinskih luk je udeležnike odpeljalo več velikih parobrodov. Srbe iz kraljevine, ki so potovali preko Zagreba, so Hrvatje prijazno pozdravili, in Srbi so jim jednako odzdravili. Oni se povrnejo preko Trsta, kjer jim tukajšnji Srbi priredijo glediščno zabavo.

„Slovansko dobrodelno društvo“ v Pragi. Tako društvo se snuje. Dokler si ne sezida lastnega poslopja „Slovanský dum“, najme si prostore, kateri bodo določeni za uredništvo k spisovanju in uredovanju literarnih deli osebnega dela: „Český Živnostenský Sborník“, slovanskih slovníc in slovníkov; „Slovanské Maticy; obsežnega dela Slovanský svět“ (t. j. stročni popolni in pregledni popis vsega slovanskega plemena, z besedo in sliko na vse možne strani.) 2. Odbor omikajoči za prirejevanje predavanj, obrtnih, poučevanje slovanskih narečij, prirejanje plemenitih zabav in izletov. 3. Odbor pogostilni, za sprejemanje slovanskih gostov v Pragi. 4. Odbor muzejni za zasnovanje slovanskega muzeja, knjižnice in čitalnice slovanske. 5. Odbor podporni, za podeljevanje podpor ali pomoči slovanskim dijakom v Pragi, kakor tudi češkim literatom, umetnikom in novinarjem na posebna proučevanja in potovanja. 6. Odbor poročevalni, za vzdrževanje zvez s prvimi slovanskimi časopisi za prijemanje in podavanje vernih sporočil, dostajajočih se Slovanstva in dalje za poučevanje čeških rojakov, potujočih v tuje zemlje.

Kongres krščanskih arheologov sestane se sept. meseca v Spljetu. Odbor pozivlja učenjake na soudeležbo; v ta namen se je obrniti do prof. Fr. Bulića, gimn. ravnatelja in arheologa v Spljetu. Ta kongres utegne biti zanimiv tudi za Slovane zaradi tega, ker je možno primerjati slog stare krščanske umetnosti s slogom, kakor se je ohranil v cirilometodijski cerkvi. Med obema je vsekakor več sličnosti v zasnovah, nego pa v primeri starega sloga z novim, sedaj običajnim slogom. O tem se tudi najlaže preverimo, n. pr. pri še ohranjenih mozaikih starih bazilik, kakoršna je Lateranska, oziroma nekoliko tudi Tržaška i. dr.

Sušil a Kollár. Pod tem naslovom spominja „Velehrad“, da bi poleg Kollarja sedaj zajedno slavili 25-letnico smrti Frant. Sušila. Ta je namreč oskrbel Čehom „Sbirku národních písní“, s tem pa podal skladateljem obilico motivov za češko umetno glasbo. Sušil zavzemlje poleg Dobrovskega, Kollarja, Čelakovskega, Jungmanna, Šafaříka in Palackega dostojno mesto; brez njega bil bi ostal velevažen znak narodnosti češke nepoznan, in ne bili bi umeli tega, kaj je narodna ornamentika, kaj izvorni socijalni red Čehoslovanov, s kratka ne bili bi vglobili se v zaklade in jedro raznega naobraževanja in kulture domače. Sušil je prodril kot znalec češčine do pravil prosodije češke; on je tudi z gledi-

dom v življenju pokazal, kako je možno v soglasje spraviti znanje cerkveno z ljubeznijo do domovine. Letos je 25 let, odkar se je preselil v večnost, v 75. letu rojstva Kollarjevega. Poslednjega je Sušil in njegove zasluge dobro poznal. Zasluzita oba, da bi se ju narod spominjal dostojno.

Čehi v Nemčiji. Po občem štetju od l. 1890. je v Nemčiji (največ v pruski Sileziji) 76.670 prebivalcev, in to 17.670 iz Češke ter 58.408 iz Morave, med vsemi 8790 evangeljskih in 67.082 rimokatoliških (poleg 19 drugih kristijanov in 176 židov). Ob sedanjih volitvah v nemški zbor so razglasili volilni poziv v češkem jeziku in s primesjo lastnega moravskega narečja. Popustili so dosedanega poslanca iz Ratiborskega okraja g. Gliszynskega, ki je glasoval za povišanje vojnih stroškov, ter postavili kandidata Poljaka Vil. Roboto, vpok. učitelja v Prudniku, ki se hoče potegnil za kmeta in rokodelca. V pozivu pravijo: Vemo, da nas bodo sumničili, ali mi se ne strašimo, ker se borimo za dobro in pravično stvar. Nočemo delati nikomur krivice, branimo jedino sebe, *potem ko nas je zapustilo vse. Vzdigni se*, moravski in češki narod, dokaži, da nisi zaspal na vsekdar. Povej javno, kaj da trpiš in zaradi česa da ideš pod zlo, kaj da želiš in zahtevaš! To pot je usoda v tvojih rokah; na tebi je, bode-li ista dobra ali slaba!

No te Čehi zanemarjajo tudi v avstrijski domovini; nič ali le malo poročajo o njih. Jednako se godi njih poljskim sočeželanom v poljski Sileziji. Oboji vzdržujejo s težavami kak svoj listič.

Rusi v Ameriki. Izselivši se Rusi, zlasti iz Galicije, v Ameriko, snujejo zaporedoma društva. Vsa skupej, katerih je sedaj 63 s 3000 členi, združila so se pod imenom „Соединение братьев“, z lastnim glasilom „Amerikanskij Věstnik“. Da bi bila še v tesnejši zvezi, zberejo se njih delegati te dni v mestu Scranton in zasnujejo društvo po zgledu Kačkovskega društva v Galiciji

## KNJIŽEVNOST.

Knjižica družbe sv. Cirila in Metoda. Na svetlo daje in zalaga družba. IX. zvezek. „Ljubezen domovine“. Povest za mladino. V Ljubljani. Tiskala tiskarna I. Blaznikovih dedičev. 1893. Stranij 76. Cena vezanemu izvodu 25 kr., 100 vezanih izvodov vkup stoji 20 gld.

Grof Janko Drašković. U spomen prenosa njegovih kostiju u otačbinu 15. lipnja 1893. Izdalo hrvatsko sveučil. literarno društvo „Zastava“. — Knjižica podaje na 31 stranicah po Smičiklasovem delu životopis velikega in plemenitega Hrvata, da bi prodrla zavest o njegovih vrlinah vedno bolj v množice preprostega naroda.

Jan Nepomucky. Spor dějin českých s církví římskou líčí dr. Jan Herben. V Praze 1893. Tiskem artist. ustavu a knihtiskárny I. Stolař. Nakladom vlastním. Str. 112 mal. 8°. Cena 50 kr. Pisatelj je bil natisnil v 18. št. „Časa“ kratko razpravo o sedanjem stanju vprašanja svetojanskega. Na željo, izraženo od mnogih stranij, je priobčil o tem v sedanji knjižici večo razpravo, in to zato, ker „nemane kromě pamfletu vhodného spisku o věci“. Iz novih virov je porabil „Soudní akta konsistoře pražské“. Pisatelj pravi v predgovoru: „Pohříchu napsav knížku, nenalezl jsem na ni nakladatele. Neveliká tato knížka moje ma podati prostě poučení o sporu dějin českých s církví, který musí být už jednou vyřízen. A musí být vyřízen samou katolickou církví a kněžstvem, kterému se naskituje v zvacní příležitosti vyslo-

viti se pro pravdu s bolestí sice, ale pochtivě\*. Po českých novinah je nastala polemika zastran te knjižice.

*Archeologický výzkum* ve středních Čechách atd. s předmluvou Bojové, Markomani a Češi. Dr. I. L. Pfc. Praha 1893. Nákladem vlastním. Cena 3 zl. s 38 tabulkami a mnohé obrazy v tekstu.

*Rozmluvy hrvatsko-české.* Uspořádal Vjenceslav Zabož Mařík, em. učitel v Záhřebě. V Praze. Nákladem vlastním. 1893. Str. 58. — Posamični narodi slovanski razvijali so se do najnovejšega časa vsak za se, drug za drugega ni maral. Še le od nekoliko let nastal je preobrat k boljšemu. Posamične veje slovanske so začele opazovati druge in s pazlivejšim očesom so motrile njih razvoj in napredek. Posebna vez ljubezni pa spaja narod hrvatski z narodom českim. Čeh izmed vseh Slovanov najbolj ljubi brata Hrvat. O tem se je mogel preveriti vsakdo, ko so Hrvati iz daljnje Hrvatske prišli obiskat češko razstavo. S kakošnjim navdušenjem so bili sprejeti v Pragi in na celem potu po češki deželi! In kakošno ovduševljenje je vladalo med českim učitelstvom, ko je zagledalo v svoji sredi nad 60 tovarišic in tovarišev s Hrvatskega, ki so prišli le zato, da bi se udeležili velikega shoda vseh českih učiteljev in učiteljic! Ta shod je še bolj potrdil ljubezen in slovansko vzajemnost med učitelji českimi in hrvatskimi. Jedino, kar je oviralo medsebojni stik, je bilo to, da Hrvati niso znali češki, in Čehi ne hrvatski. Prav često je moral na pomoč priskočiti „vslovanski jezik“ — nemščina. Da bi se v tem oziru storil korak k boljšemu, priredil je g. V. Mařík „Rozmluvy hrvatsko-české“ v nadi, da s to knjižico ustreže kakor Čehom, tako tudi Hrvatom. Spredej se nahaja kratek pregled hrvatske slovnice in potem sledé „razgovori hrvatsko-češki“. Knjižico toplo priporočamo tudi Slovencem, ker se iz nje marsikaj naučijo ne le iz češkega, ampak tudi hrvatskega jezika. Samo bi želeli, da bi se v drugem izdanju g. pisatelj oziral bolj na samostalnike in pridevnike in v zgledih pokazal, kako se sklanjajo. Ono natančnost namreč, katero nahajamo v knjižici pri spreganju glagolov, pogrešamo pri sklanjatvi samostalnikov in pridevnikov.

Š.

*Dějiny umění středověkého v Čechach.* Napsal Braníš. Sešit 8. Nakladem Höfera a Klouda, knižkupectvi v Praze.

*Uplny místopisny slovník království Českého.* Nakladem Bursko a Kohoutu v Praze. Vyjde v 30 sešitech. Vyšel seš. 2.

*Dějiny panování Karla IV.* Napsal K. Vlad. Zap. Ilustruje V. Černý. Nákladem knižkupectví I. L. Kobra v Praze. Seš. 1.

*Almanach bývalých žaku české realky Pražské.* Ve prospěch „Wenzigova nadání“, uspořádal a vydali Frant. Houška. Karol Tiller. Jan Klecanda. v Praze. 1893.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrlet 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posamične številke se prodajejo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Nákladem vydavatelů. Str. 202. Knjiga elegantno opravljena, z bogatim obsegom in zanimivim za vsakega naobrazenca. Cena 1 gld. 50 kr. Naroča se najbolje pod adreso: I. Klecanda (1621-II) v Pragi. Ta knjiga je zasnovana v spomin 40 letnice prve češke realke v Pragi, na kateri se je izučilo okolo 10.000 učencev, katerih je večina še živih in za narod delujočih. Zajedno ima namen, da se iz čistega dobička pripomore k zasnovanemu fondu v podporo ubožnišim dijakom. Iz spisov, priobčenih v knjigi, omenjamo: Nástin dějepisu české realky pražské. Napsal prof. Jos. Vávra. — Josef Wenzig. Napsal J. K. — Několik epištol našemu studentstvu. Drobné črty se života pro život podává prof. Frant. Houška. — O kráse tvaru přírodních. Sepsal Alois Studnička. — Našinec v Americe. Črta Fr. Procházky. — Ze školy a ze života. Drobnouké črty Fr. Chaloupeckého. — Knjiga je polna naukov iz življenja, in skušali si jo bodo prisvojiti ne le še živéči mnogobrojni, po vsem svetu raztreseni nekdanji dijaki prve češke realke Praške, ampak tudi drugi naobraženci.

„Илјесник у Вула“, najnovejše veče pesniško delo kneza Nikole, katero je tiskano le v malo iztisih, tiska se sedaj z njegovim dovoljenjem v drugič, in sicer v korist „Zetskega doma“. Društvo „Цетинске Читалище“ je prevzelo drugo izdanje. Nekoliko izvodov se tiska z latinico. Cena knjigi je 50 kr., in to brez poštnine. Naročnino prijemlje Petar Ramadanović, črnogorski agent v Kotoru. (Cattaro. Dalm.) Opozarjamo posebe na to krasno, za Slovane zanimivo delo.

**Opomnja upravnštva.** Z 12. šte. je dovršeno prvo polulete; naše častite naročnike prosimo vljudno, da nam pravočasno pošljejo naročnino, in ti, ki so nam dolžni kakor si bodi od poprej, poravnajo svoje dolgove, oziroma pošljejo vsaj nekaj na račun. Prosimo, da bi ne bil ta opomin brezvspešen, in da bi nam ne bilo treba terjati po drugih potih. Naši naročniki so vendar taki, da jim zaukazuje dostojnost, izpolnjevati svoje dolžnosti do nas, kakor jih izpolnjujemo mi nasproti njim.

Prijateljem priporočamo, naj širijo med rojaki naš list, ki bode tudi v drugem poluletju priobčeval zanimivih, poučnih in tudi važnih snovij v smislu našega obširnega slovanskega programa. Tega programa se nam je oprijeti in držati, ako hočemo v tej kritični, za Slovane prezaresni dobi priti dalje. Ob tej priliki radi naznanjamo, da se naš list širi tudi med drugimi Slovani, in to ravno takó med svečeništvom, kakor posvetnimi naobraženci, mlajšimi in starejimi.

**Prošnja do naročnikov v Trstu.** V Trstu je običaj, da upravništva listov pošiljajo sama po naročnino k naročnikom; mi pa nimamo slug zato, še manj pa moremo pošiljati po naročnino po 2, 3 in še večkrat. Prosimo torej prav vljudno, naj tudi Tržaški naročniki blagovolé pošiljati naročnino po nakaznicah, kakor delajo to zunanji naročniki, če je nam ne morejo izročiti neposredno na dom. —